SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 34
48/2019
30. november 2019

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SPISOVATEĽ Š. NIŽŇANSKÝ NEĽUTUJE SVOJE POSTOJE Strana 4.

UKRAJINSKÁ ČIERNOZEM PÔJDE TIEŽ NA BUBON Strana 5.

ADVOKÁT ANTON BLAHA O VLASTENECKOM CITE Strana 6.

O DIVOKOM VETERNOM PEKLE, ČO VYVRÁTILO VYSOKÉ TATRY Strana 8.

HUSLISTU JURAJA KAZAMEKA POZNALI V GEMERI I VO SVETE Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Donedávna som nevedel, že sú dajaké Jelšany, kde žijú Manci a Jožko Medveckí. Nenamáhajte sa. Aj vo Vlastivednom slovníku obcí na Slovensku by ste ich márne hľadali. Sú tam Jelšovce, Jelšovec aj Jelšava, ale nie obec s takým názvom. Tá existuje iba v rozhlasovom seriáli Život s vôňou vanilky, ktorý je strihnutý na spôsob niekdajších populárnych Bielikovcov. Tým vyše šestnásť rokov prepožičiaval vedno s Emilom Benčíkom príbehy publicista a spisovateľ Slavo Kalný. Pravda, písal ich pod menom Karol Ilavský, lebo invázia vojsk Varšavskej zmluvy a normalizácia mu na dlhý čas vzali „meno aj pero“, a to jeho z občianskeho sa nadlho nemohlo v médiách vysloviť ani spomínať...

Na vôbec prvý slovenský rozhlasový seriál, ktorý v rokoch 1974 – 1990 získal až dvojmiliónovú poslucháčsku sledovanosť (!), som si nevdojak spomenul minule, keď som sa od Kyjova, rodiska národného umelca Deziderija Millyho, spúšťal Pustým poľom ku Kamenici, ktorú si rozhlasoví herci zo seriálu Čo nového Bielikovci osvojili ako miesto, kde sa mal ich rozhlasový život odohrávať... Na „pustých poliach“ a lánoch, obsiatych repkou, som sa v zime pokúšal zrátať jeleňov, čo tú plodinu vyhrabávali spod snehu, aby zahnali hlad. Koľkokrát som potom cestoval zjari hore-dolu Slovenskom – zo západu na východ a späť – zdalo sa mi celé také citrónovo-žlto-millyovsko-repkové. Až som mal bobky, či budeme mať čo jesť, keď poctivé obilie až natoľko ustúpilo olejnine a kalkulovanému zisku. Aj som v duchu nadával špekulantom, tak ako nedávno, keď som sa náhodou na Regine započúval do „vanilkového života“ a konjunkturálneho ekologického sujetu Keratovej dvestopäťdesiatej časti jelšanskej storry, v ktorej Manci a Jožko špekulujú, že už budú vo svojej záhradke sadiť iba trávu a lebediť si pritom na slniečku, vyznávajúc „dolce far niente“, teda sladké ničnerobenie – veď „zemiaky si kúpia za pár centov v hypermarkete“. Trpko som sa pousmial. Ako sa len terajší rozhlasový scenárista v naháňaní chechtákov z honorárov vzdialil životu! Alebo žeby boli Jelšany na Marse? Poznal som v okolí Kamenice družstvá, povedzme v nie príliš vzdialenej Kamienke, v tom istom okrese, kde prednedávnom vysádzali zemiaky na 170 – 220 hektároch. Toho roku na niečo vyše siedmich... Nebolo ich ani pre podielnikov! V apríli boli zemiaky drahšie o šesťdesiat percent ako vlani. Za kilogram „grul“ či „švábky“ platíme už vyše eura – najviac od začiatku milénia! Nie som jeleň. Ja byť na mieste Medveckých, ešte si to s tou trávou dobre rozmyslím!

Emil SEMANCO

R - 2019053

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
48
9 770862 882007

Dôrazná výzva na politickú zodpovednosť za stabilitu koalície a rozpočet

Zákon roka sa rodí v koaličných bolestiach

Štefan ZLATOŠ – Foto: internet

Predseda Slovenskej národnej strany a jeden z koaličných partnerov Andrej Danko vyzval predsedu vlády Petra Pellegriniho, aby sa zaujímal o zostavovanie rozpočtu pod vedením ministra financií Ladislava Kamenického. Ak sa tak nestane, môže byť jeho schválenie vážne ohrozené.

Nezvyčajne ostrá rétorika predsedu národniarov a Národnej rady Slovenskej republiky voči koaličnému partnerovi strane Smer-SD a predsedovi vlády Petrovi Pellegrinimu. Ten podľa Andreja Danka ignoruje Koaličnú radu a nemá záujem o politickú podporu. Andrej Danko verejne upozorňuje, že prijatie rozpočtu je ohrozené. „Ak sa nezačnú hýbať, tak môže Slovensku hroziť rozpočtové provizórium,“ vyhlásil politický predstaviteľ národniarov smerom k premiérovi a ministrovi financií. Predseda SNS podľa svojich vlastných slov dvíha varovný prst vláde, aby hľadali zdroje do štátneho rozpočtu. „Zostavujeme štvrtý rozpočet, ale nezažil som takú anarchiu,“ vyhlásil pred novinármi Andrej Danko.

Na Národnú radu Slovenskej republiky čaká v tomto roku ešte rokovanie o najdôležitejšom zákone štátu – štátnom rozpočte, ktorého príprava už vyvoláva množstvo protichodných názorov aj medzi koaličnými partnermi.

■ NEZÁUJEM O ROZPOČET

V atmosfére predvolebného boja sa príprava na schvaľovanie štátneho rozpočtu na rok 2020 dostala do mŕtveho bodu. Prakticky nikoho nezaujíma. Médiá sa už tradične venujú politickým škandálom a v porovnaní s uplynulými rokmi nie je štátny rozpočet nieže hlavnou témou každodenného spravodajstva, ale ani jeho okrajovou záležitosťou. Pritom je čo opravovať, vylepšovať. Na to poukázala aj Európska komisia pri posudzovaní nášho návrhu rozpočtu. Teraz na to verejne a mimoriadne apelatívne poukázal aj Andrej Danko. Prekážajú mu opatrenia, s ktorými prišiel minister financií Ladislav Kamenický, aby našiel chýbajúce financie. „Prvé opatrenie, čo mu napadlo, bolo zdražovanie cigariet, ktoré SNS zastavila,“ poukázal Andrej Danko.

Predseda Národnej rady Slovenskej republiky vyzval predsedu vlády Petra Pellegriniho, aby sa inšpiroval jeho českým kolegom Andrejom Babišom. „Všetci vieme, aké opatrenia sa zavádzajú v Česku,“ pripomenul v tejto súvislosti. Českému premiérovi Andrejovi Babišovi sa po päťročnom rokovaní totiž podarilo v EÚ presadiť výnimku, ktorá mu má pomôcť ďalej obmedziť úniky na DPH. Česko ako jediná krajina EÚ zavedie princíp, že všetci platcovia DPH budú vystavovať faktúry nad 17 500 eur bez tejto dane, vyberie ju nakoniec až posledná firma v reťazci. Výnimka bude platiť dva roky.

■ NEISTÁ PODPORA

Predseda parlamentu Andrej Danko verejne varoval koaličného partnera Smer, že podpora národniarov pri schvaľovaní rozpočtu nie je istá. „Kde berú tú drzosť, že automaticky rátajú s pätnástimi hlasmi SNS, keď nemajú elementárnu slušnosť?“ Vzápätí predseda vlády Peter Pellegrini vyzval predsedu Národnej rady SR a SNS Andreja Danka na politickú zodpovednosť za stabilitu vládnej koalície. Pri hodnotení fungovania vlády by sa podľa neho mal viac zaoberať faktami ako emóciami. Reagoval tak aj na vyjadrenia predstaviteľa parlamentu, ktorý okrem iného zhodnotil opatrenia v sociálnej oblasti z dielne SNS a Smeru-SD. (Venujeme sa im na druhej strane.)

■ STOJATÉ VODY

„SNS rozhýbala stojaté vody. My sme urobili viac teraz za tri a pol roka aj v sociálnej oblasti ako štyri roky, keď vládol Smer sám. A to hovorím aj z úcty k nim, že možno aj oni potrebovali v niektorých veciach naštartovať, o ktorých hovorili, že sa nedajú,“ skonštatoval Andrej Danko. Tvrdí, že minister financií ani predseda vlády neprejavujú záujem o politickú podporu. „Najmä nech sa spamätá aj minister financií. Ja sa tu nebudem prosiť o stretnutie s premiérom a ministrom,“ povedal s tým, že dlho čakal na telefonát a iniciovanie stretnutia. „Ja teraz dvíham prst vláde, nech robia od rána do večera na tom, aby si nielen tabuľkovo zostavili rozpočet a sem ho hodili, ale aby hľadali zdroje,“ vysvetlil Andrej Danko s tým, že nevidí žiadnu činnosť. Môže sa podľa neho stať, že rozpočet budú musieť stiahnuť a upravovať.

3 OTÁZKY PRE: Jozefa ŠEDOVIČA, exposlanca Federálneho zhromaždenia ČSFR

Bez štátnej suverenity nebude slobody ani demokracie

● Ste jedným zo signatárov Nitrianskej deklarácie. Prečo ste sa rozhodli podporiť túto iniciatívu?

Bol október v roku 2017, blížilo sa 25. výročie vzniku druhej Slovenskej republiky. Iba dvadsaťpäť rokov a SR už nemá svoju menu, hranice sú voľne priechodné, medzinárodné zmluvy a európske právo sú nadradené slovenskému právu. Lisabonská zmluva odbúrala v mnohých otázkach právo veta, cudzinci môžu SR vnucovať svoje rozhodnutia. Dospeli sme k záveru, že máme nielen právo, ale aj povinnosť prehovoriť v tejto situácii. Tak sa začal zrod Nitrianskej deklarácie. Nie je to dokument na jedno použitie, mal by byť trvalou inšpiráciou a návodom na činnosť slovenských politikov. Téma suverenity rezonovala v prezidentských voľbách a bude rezonovať aj v parlamentných voľbách.

● Ako vnímate aktuálnu politickú a spoločenskú situáciu v Európskej únii?

Zjednodušene sa dá povedať: Všetko zlo prichádza z Ameriky, ešte aj mucha, ktorá nám ničí orechy, prišla odtiaľ. Ale teraz vážne...V EÚ sa v súčasnosti kadečo deje, aj keď sa o tom z taktických dôvodov nehovorí. Vytvára sa európska armáda, inštaluje sa európsky prokurátor, pripravuje sa daňová harmonizácia, tvorí sa banková únia, aktívne sa rúcajú tradičné hodnoty ako rodina, dokonca rodová identita, pretláča sa agenda LGBTI, to všetko preto, aby obyvatelia stratili svoje národno-štátne povedomie. Naši politici riešia podhodené zástupné témy. Slovensko nemá hlavu štátu, má iba poberateľku prezidentských výhod. Pani Čaputová je prezidentkou krajiny, sama to vyhlasuje...

● Dokáže podľa vás Slovenská republika vzdorovať silnejúcim centralizačným tendenciám bruselských orgánov?

Áno, dokáže vzdorovať EÚ, ale musí to byť vôľa občanov Slovenskej republiky. Občania SR si musia uvedomiť, že bez štátnej suverenity niet nijakej slobody, a tým ani demokracie. Je potrebné zvoliť si takých politikov, ktorí dokážu našu štátnu suverenitu obhájiť. Ak takáto vôľa nebude, budú o našich záležitostiach rozhodovať v Bruseli, v skutočnosti to však bude v Berlíne.

Zhováral sa MATEJ MINDÁR
Foto:archív SNN

V SNN 49/2019 SI PREČÍTATE

- **Exposlanec Pavol HRIVÍK od samého začiatku presadzoval samostatnosť Slovenska**
- **Film o Štefánikovi poteší, ale prichádza oneskorene a právom vyvoláva aj rozpaky**
- **Jozef CÍGER HRONSKÝ patrí medzi najčítanejších slovenských spisovateľov nielen pre deti**

Transparency International školila seniorov v bývalom Leninovom múzeu

Návod na zdravý prístup k médiám

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Téma, ktorú si zvolil riaditeľ Transparency International Slovakia Gabriel Šípoš, prilákala do Staromestského centra kultúry a vzdelávania v Pistoriho paláci v Bratislave – bývalom Leninovom múzeu, značný počet záujemcov. Veď kto by nechcel vedieť, „ktorým médiám môžem veriť“, čo bol názov diskusného podujatia. Lenže od začiatku bolo zjavné, že v auditóriu nesedia poslucháči mediálne negramotní, ktorí nekriticky prijmú akékoľvek odporúčanie.

Ukázalo sa to pri otázke, kto financuje Transparency International Slovakia. Zaznela po tom, čo Šípoš upozornil na skutočnosť, že jedným z rozhodujúcich faktorov ovplyvňujúcich médiá je záujem ich vlastníkov a inzerentov. Odpoveď neprekvapila, z jednej tretiny organizáciu financuje Sorosova nadácia Otvorenej spoločnosti, ďalšiu tretinu potrieb pokrýva Európska komisia a zvyšnú tretinu množstvo menších darcov...

■ **MIMO IDEÁLU**

Otázky, ktoré sa pokúsil predostrieť a odpovedať na ne boli celkom zaujímavé, ale výsostne teoretické. Povedzme, ako svet vníma náš mozog, čo vplýva na médiá, ako selektovať médiá? Ideál, o ktorom hovoril, teda nestrannosť, odbornosť a rýchlosť, sa nepremieta ani do štandardných médií. Napokon, ktoré sú to na slovenskom mediálnom trhu? Ktoré denníky možno označiť za štandardné, aký je medzi nimi rozdiel a ktorým sa dá veriť, znela otázka našej redakcie. Odpovede sme sa nedočkali. Niežeby si prednášajúci nemohol spomenúť, on si nemal na čo spomenúť. Denník Sme tak vyčistil mediálny priestor, že z printových denníkov zostali na trhu okrem Sme iba Pravda a Denník N. Takže nebolo na čo poukazovať, rozlišovať a odporúčať. Aj keď... Predsa len pokus tu bol. Odporúčanie stránky konspiratori.sk, ktorá je podľa Šípoša jasným sprievodcom po nedôveryhodných médiách. Na strane druhej, nevyjadril sa k prepojenosti oligarchie na médiá ako v prípade denníkov Sme a N. Dokonca sa usiloval vyvrátiť skutočnosť, že za vznikom Denníka N je kapitál firmy ESET, hoci otvorene o tom píše generálny riaditeľ vydavateľstva Petit Press Alexander Fulmek v knižke Bol som dlho v Sme. Na strane 241 uvádza: „Stretávame sa s Oszkárom Világim, Jánom Sobolom, Otom Bergerom, Miroslavom Trnkom, Ladislavom

Kossarom a snažíme sa vytvoriť alianciu, ktorá by vyplatila 15 miliónov eur Rheinische Post za päťdesiatpercentný podiel v Petit Presse. Z rôznych dôvodov nie je ani jedno rokovanie úspešné. Beží nám lehota 30 dní. Iba Miroslav Trnka vraví, že filantropicky je v tejto kríze ochotný spolu so svojimi partnermi z ESET-u investovať 1,5 milióna eur bez ďalších dodatočných podmienok, ale to je pre nás málo. Nakoniec ich vložia do projektu Denníka N.“

■ **ČO ÁNO A ČO NIE**

Takže jasná oligarchizácia dvoch denníkov, považovaných za štandardné médiá, ale Transparency International Slovakia sa o to nezaujíma. Dokonca Šípoš priznal, že knižku čítal, a nič. Nereagoval ani na prepojenosť politiky s médiami cez firmu ESET, ktorá financuje Denník N aj stranu Progresívne Slovensko. Ale špekuloval nad internetovým portálom hlavnespravy.sk, nad jeho finančným pozadím, rozoberal niektoré jeho titulky, ktoré podľa neho majú komentatívny charakter, čím zaradil tento internetový denník medzi médiá, ktorým nemožno veriť. Od takej organizácie, akou je Transparency International, by sa skôr dalo očakávať, že sa bude zaoberať názorovou jednostrannosťou tzv. štandardných médií, že sa postaví proti ich oligarchizácii, ale nič také nerieši. Zrejme postupuje v záujme svojich hlavných donorov.

Chcú garancie na vyplatenie minimálnych dôchodkov v novej výške

Vynára sa obava o zákonnú povinnosť štátu

Ján ČERNÝ – Foto: internet

Predseda parlamentu a Slovenskej národnej strany Andrej Danko mimoriadne ostro a kriticky reagoval na podozrenia, že vzhľadom na problémy v rozpočte štátnej a verejnej správy by mohlo byť ohrozené vyplácanie minimálnych dôchodkov v ich novej výške od januára 2020.

Od začiatku budúceho roka sa mení systém výpočtu minimálneho dôchodku. Podľa prijatej novely zákona o sociálnom poistení od poslancov za SNS sa minimálne dôchodky namiesto životného minima naviažu na priemernú mzdu na Slovensku.

■ **MINIMÁLNY DÔCHODOK**

Základný minimálny dôchodok po získaní tridsiatich rokov dôchodkového poistenia tak bude od roka 2020 dosahovať tridsaťtri percent z priemernej mzdy na Slovensku spred dvoch rokov. V budúcom roku tak minimálny dôchodok pri tridsiatich rokoch poistenia dosiahne 334,30 eura. V tomto roku minimálna penzia po tridsiatich rokoch dôchodkového poistenia dosahuje 136 percent zo sumy životného minima, teda 278,90 eura. Pri získaní viac ako tridsať rokov a menej ako štyridsať rokov dôchodkového poistenia sa základný minimálny dôchodok bude zvyšovať za každý rok o dve percentá zo sumy životného minima a pri štyridsiatich a viac rokoch dôchodkového poistenia za každý rok o tri percentá zo sumy životného minima. Dve percentá zo sumy životného minima pritom

Bude-nebude od penzie do penzie?

v súčasnosti predstavujú 4,2 eura a tri percentá 6,3 eura.

Andreja Danka znepokojujú rôzne informácie o tom, že na minimálne dôchodky „nebude“. Ministra Richtera preto upozornil, že ak nenájde spôsob, ako bude Sociálna poisťovňa vyplácať minimálne dôchodky, bude mať problém s dôverou SNS. „Ak nebudú vyplatené tieto dôchodky, podľa mňa sa dopustia aj trestných činov,“ zhrnul Andrej Danko pred novinármi vecnosť rizika. V možnom nevyplácaní sumy zo zákona vidí politický úmysel. „Odkazujem Jánovi Richterovi, nech veľmi rýchlo v Sociálnej poisťovni začnú hľadať adresy, databázy a spôsob riešenia minimálneho dôchodku,“ povedal. Podľa predsedu národniarov ide o „absolútny politický boj a sme v situácii, že takto ničia našu prácu“. Zdôraznil, že nedovolí aby „nejaký Richter“ ničil prácu SNS.

Podľa ministra práce Jána Richtera je podstatné najmä ubezpečenie Sociálnej poisťovne, že všetci dôchodcovia, ktorí majú po schválení poslaneckého návrhu na minimálny dôchodok nárok, ho dostanú, k čomu smeruje všetko úsilie zainteresovaných.

■ **PENIAZE DOSTANÚ**

„Samozrejme, je potrebné rešpektovať vôľu poslancov NR SR, ktorí rozhodli o skoršej účinnosti novely,“ informoval riaditeľ tlačového a komunikačného odboru rezortu práce Michal Stuška. „Sociálna poisťovňa nebude komentovať výroky predstaviteľov politických strán. Vynakladá maximálne úsilie na to, aby si svoju zákonnú povinnosť splnila,“ reagoval hovorca Sociálnej poisťovne Peter Višváder. Poisťovňa podľa neho v legislatívnom procese poukazovala na to, že na vykonanie novely zákona musí zisťovať údaje, ktoré nemá vo svojej databáze. „Sociálna poisťovňa ubezpečuje všetkých, ktorí spĺňajú zákonný nárok vyplývajúci z novely zákona o sociálnom poistení, že svoje peniaze dostanú,“ ubezpečil hovorca poisťovne.

VŠIMLI SME SI

Keď som v roku 1983 písal kriminálne príbehy do seriálu Čas trpkých ostružín o mladistvých delikventoch, jeden z nich mal názov Ružín a jeho dej o autičkároch sa odohrával práve pri tejto priehrade. Vtedy o nej ešte platilo to, čo vábivo, a tak trochu stále aj zo zotrvačnosti predostierajú turistické bedekre, že patrí k najkrajším vodným plochám na Slovensku. Chatové osady Zlatník, Potoky, Táleng, Kozinec, Lodenica a primeraná infraštruktúra cestovného ruchu tomu nasvedčujú, ale Ružínu už viac rokov ruže nekvitnú, iba ak tie ostružiny...

Ružínu teraz ruže nekvitnú

Plocha priehrady Ružín sa stráca pod tonami najrozmanitejšieho odpadu.

Neraz som v posledných rokoch z okien vlakov, čo prechádzajú traťou tesne vedľa priehrady k Bujanovskému tunelu, Malej Lodine a Kysaku alebo od neho smerom na Margecany, doslova s hrôzou pozoroval, aká je tá „krásna plocha“ po topení snehov v Bujanovských vrchoch alebo po vytrvalejších dažďoch celá zanesená najrôznejším odpadom, ktorý sem splavili rieky Hornád, Hnilec a Belá. Kto vie, koľko je na ich brehoch v bezprostrednej blízkosti Slovenského raja cigánskych osád a chatrčí s neprispôsobivými obyvateľmi, ani som sa tomu veľmi nečudoval, veď košický Luník je ukážkový príklad, čo všetko dokážu „vybývať“, vyhodiť a premeniť na odpad. Ľutoval som chatárov, čo si pri Ružíne postavili svoje víkendice, ľutoval som rybárov a nezávidel som tým, čo sa s mravčou vytrvalosťou rok čo rok ruvali s totálnou devastáciou tohto kúta prírody. No, kút ako kút. Pätnásť kilometrov a štyristopäťdesiatpäť hektárov. Po nedávnych výdatných zrážkach sa na nich udialo čosi, čo tu ešte od postavenia priehrady v roku 1967 nezaznamenali – na pomenovanie tej spúšte niet výstižnejšieho slova ako katastrofa. Príval hnusu tentoraz nevydržali ani ponorné steny, ktoré tu preventívne už pred pár rokmi osadili. Aj plánované vodácke podujatie museli na Ružíne zrušiť... A tak budú gadžovia opäť riešiť, rokovať, poukazovať, upratovať... a tí, čo za túto pohromu viac-menej môžu, zas budú čakať až naprší, aby mohli do vody nahádzať všetko, čo im pri chatrčiach prekáža...

Emil SEMANCO – Foto: TASR

Návštevníci Vlkolínca nebudú z tejto pamiatkovej obce odchádzať hladní

Pod Sidorovom už majú aj reštauráciu

Po prehliadke svetoznámej pamiatkovej osady Vlkolínec pri Ružomberku odchádzali turisti hladní. Situácia sa nedávno zmenila, lebo tam otvorili reštauráciu. Vznikla vďaka aktivitám mesta Ružomberok, ktoré osadu, zapísanú do zoznamu svetového dedičstva UNESCO, spravuje. V lete pod Sidorovom doteraz slúžila turistom iba menšia krčma.

Ružomberský primátor Igor Čombor konštatoval, že mesto po vybudovaní reštaurácie v adaptovanom objekte bývalého obchodíka so zmiešaným tovarom rozhodlo sa ponúknuť ho na prevádzku súkromníkovi. O perspektívach novej vlkolínskej reštaurácie jej prevádzkovateľ Štefan Dvorský povedal: „Kuchyňu a reštauráciu sme vybavili zo svojich prostriedkov za štyridsaťtisíc eur. S podnikaním v obci máme isté skúsenosti, lebo päť rokov tu vedieme krčmu, ktorá je vedľa galérie. Chceme návštevníkom Vlkolínca poskytovať rýchle a kvalitné služby V pohostinstve budeme predávať len nápoje a jedlá už budeme pripravovať reštaurácii.“ A doplnil, že teraz v nej pracuje jeden kuchár a dvaja čašníci – jeho synovia.

Dom, v ktorom je reštaurácia, bol pôvodne horárňou, neskôr sa zmenil na obchod s priemyselným tovarom. O vybudovanie reštaurácie vo Vlkolínci sa Ružomberok usiloval asi od roka 2008. Keďže je obec svetovou pamiatkou, nebolo to jednoduché. Ružomberská samospráva získala stavebné povolenie v roku 2011, ale až o štyri roky neskôr bola bližšie k uskutočneniu myšlienky. „Definitívny zlom v realizácii stavby

ČO INÍ NEPÍŠU

Ružomberský primátor Igor ČOMBOR (v strede) s prevádzkovateľmi novej reštaurácie vo Vlkolínci

nastal v roku 2015, keď bol projekt spolu s vybudovaním Domu UNESCO schválený na financovanie počas Výjazdového rokovania vlády SR. Prevádzkovateľa sme vybrali v rámci verejnej obchodnej súťaže,“ doplnil ružomberský primátor.„Reštaurácia, ktorá by poskytovala turistom aj domácim možnosť občerstvenia vo Vlkolínci, dlhodobo chýbala. To bol hlavný dôvod, pre ktorý sme sa rozhodli rozšíriť služby ponúkané v tejto krásnej časti nášho mesta. Dnes som mimoriadne rád, že sa nám takýto zámer po dlhoročnej práci podaril,“ dodal primátor a poďakoval sa kolegom z radnice za pomocnú ruku. Otvorenie reštaurácie víta aj obyvateľka Vlkolínca Erika Bradiaková: „V súčasnosti vo Vlkolínci býva dvadsať ľudí, ale počas roka sem príde okolo päťdesiattisíc platiacich turistov. Sme radi, že súčasťou reštaurácie bude malý obchod, ktorý tu chýbal. Má ponúkať základný potravinový sortiment, čo isto uvítajú aj návštevníci. Tiež ocenia toalety...“ Vo vlkolínskej reštaurácii pripravujú pre hostí najmä regionálne špeciality – bryndzové halušky, pirohy, liptovské droby, ale aj makovojablkovú štrúdľu.

Text a foto: Tibor ŠUĽA

Volebné rébusy pribúdajú

Ľudovít ŠTEVKO

Situácia tri mesiace pred parlamentnými voľbami na Slovensku je veľmi neprehľadná. Strany na opozičnej strane politického spektra uzatvárajú medzi sebou krížom-krážom zmluvy o neútočení a príbuzenstve liberálov s konzervatívcami a súčasná ešte vládna koalícia mlčí ako spiaca Ruženka, akoby mala ešte sto rokov času na prebudenie. Lenže na obzore sa nečrtá ani len silueta princa, ktorý by Ruženku priviedol k životu po konzumácii otráveného jablka. V Smere-SD stavil Robert Fico na rétoricky schopného a v kauzách nenamočeného Petra Pellegriniho, v Moste – Híd Bugár povýšil na lídra Árpáda Erséka, ktorý by sa možno uplatnil ako miestny funkcionár v Šamoríne, ale nie vo vysokej politike. Zdá sa, že len v SNS je vnútorná situácia stabilizovaná, má ju pod palcom predseda Andrej Danko, akurát s chybou krásy povážlivo nízkych preferencií. A to je z viditeľných výstupov strán vládnej koalície zatiaľ všetko.

V bloku strán, ktoré samy seba, ktovie prečo, nazývajú demokratickou opozíciou, je toho málo pozoruhodného pre voličov, teda okrem drogovou aférou poznačeného Trubana z PS, utáraného Beblavého zo strany Spolu a Kisku ťažiaceho z bývalej prezidentskej slávy, ktorý však mlčí ako sfinga a na tlačové konferencie a do televízie posiela herečku Remišovú. SAS padá k hranici zvoliteľnosti postupne, ako rastie Sulíkova nepopularita, Matovič sa spolčuje s drobnými kresťanskými stranami s nádejou, že si zachráni reputáciu pošramotenú exhibicionizmom, a o liberálnom kresťanovi Alojzovi Hlinovi škoda hovoriť. Jednoducho mentálny a programový galimatiáš. Šéfredaktorka denníka SME Zuzana Kepplová s obavami o svoj príslušný politický košiar píše, že demokratická opozícia akoby zabudla, pre koho pracuje. A výnimočne má pravdu, že nepracuje pre ľudí, aj keď slovo demokracia (demos ľud, kratos vláda) znamená vláda

KOMENTÁR

ľudu. Mala to byť výzva, aby si liberálno-konzervatívna smotánka viac všímala záujmy ľudu, čiže požiadavky voličov, aby sa menej zaoberala interpretáciou vzájomných pochybných zmlúv, aby počúvala nezašifrované signály svojej mimovládnej líderky Zuzany Čaputovej. Z toho všetkého vyplýva že liberálni demokrati neplánujú vládnuť pre ľudí, ale pre seba a svojich oligarchických sponzorov. Politické strany PS-Spolu a Za ľudí neospravedlňuje ani zistenie, že ich proklamované idey preexponovaného individualizmu sú ideami a zároveň biedou globálneho liberalizmu.

Tri mesiace pred voľbami sú bezradní politológovia, veštci predvolebných prieskumov aj verejnoprávna RTVS, ktorá už ani nevie, koho by mala pozvať do diskusných relácií, koho preferovať, aby si jej manažment a s ním spravodajcovia a publicisti udržali svoje posty aj po februári 2020. Niet sa čo čudovať, že v diskusiách televíznych kanálov nemajú miesta menšie ostrakizované politické strany, ktoré sa svojím národným programom hlásia o slovo akurát na facebookoch a narýchlo vytvorených internetových weboch. O národ a prezentáciu národných strán médiám a mimovládnym aktivistom predsa nejde. Ide o moc a o to, kto bude rozdávať karty po voľbách. Vlastníci Kočnerovej Threemy denníka SME robia všetko preto, aby to nebol Fico s Dankom či Harabinom, ktorý sa objavil na obzore s vysokými ambíciami a dobre sformulovaným prevratným sociálnym programom.

Zdá sa, že o Bugárovom Moste – Híd je rozhodnuté a do NR SR sa všetky terajšie parlamentné strany nedostanú, lebo strana SAS, ale aj KDH a OĽaNO stoja na okraji priepasti. Matovičovi a jeho spolubojovníkom nepridá ani kauza Jaroslava Naďa, obvineného z vyzvedačstva na ministerstve obrany a prezrádzania utajovaných skutočností neznámym osobám. Obrana tohto známeho rusofóba a spolupracovníka mimovládneho sektora stojí na vratkých nohách. Vraj za jeho obvinením stojí pomsta šéfa Vojenského spravodajstva Jána Balciara za údajné odkrývanie jeho majetkových pomerov. Dalo by sa tomu veriť, ak by Balciar bol šéfom kukláčov a vyšetrovateľov NAKA alebo mal vplyv na bezpečnostné zložky štátu. Ak chce premiér Peter Pellegrini zvolať kvôli Naďovi mimoriadnu Bezpečnostnú radu Slovenskej republiky, asi sa tu nehrá o nejaké predvolebné politické fazuľky, ale o vážne, dôkazmi podložené podozrenie z kriminality v oblasti bezpečnosti a obrany štátu.

Do Vianoc možno voliči zažijú ešte nejedno prekvapenie. „Žurnalistka“ Monika Tódová asi ešte nevyčerpala všetky možnosti vyplývajúce z Threemy, aj keď jej posledné bojové výkriky sú skôr malicherné a málo dôveryhodné. Že by strácala dych?

Zabudli na dávnu legendu

Ivan BROŽÍK

Ústavnoprávny výbor NR SR odmietol opätovné schválenie päťdesiatdňového moratória na volebné prieskumy. Je to signál, že podobné scenáre sa budú zrejme odohrávať aj počas rokovania pléna Národnej rady Slovenskej republiky. Teda asi sa už odohrávajú, lebo rokovanie parlamentnej schôdze, poslednej rýdzo pracovnej a poslednej riadnej v tomto volebnom období, trvá už niekoľko dní. Lenže táto poznámka vznikla o týždeň skôr...

Z čias Veľkej Moravy pochádza povesť, ktorá sa objavila v rozprávkovom diele osvieteného byzantského cisára Konštantína Porfyrogeneta niekedy v polovici 10. storočia. V nádhernej dvorane nitrianskeho hradu ležal na posteli staručký kráľ Svätopluk. Oči mu zhasínali ako lúče slnca pred západom. Svätopluk cítil, že ho rýchlo opúšťajú sily. Pozrel sa na svojho najvernejšieho dvorana a prikázal mu, aby priviedol k posteli jeho troch synov: Mojmíra, Svätopluka a Predslava. „Deti moje,“ prehovoril Svätopluk slabnúcim hlasom, keď si synovia stali pred ním pyšne ako tri jedle. „Svieca môjho života dohára.

POZNÁMKA

Onedlho sa s vami rozlúčim. Poputujem pred trón Najvyššieho zodpovedať sa zo svojho pozemského života. Ale prv než by som vás opustil, čujte moje otcovské ponaučenie a vštepte si ho do sŕdc.“ Nahol sa z postele, vzal do trasúcich sa rúk zväzok prútov, podal ich najprv Mojmírovi, potom Svätoplukovi a Predslavovi, aby ich na kolenách polámali. Ani jeden zo synov zväzok prútov polámať nevládal. Synovia hľadeli na otcovo počínanie nechápavo, začudovane. „Nedivte sa,“ povedal panovník. Rozviazal prúty a dal každému synovi jeden z nich.

„Polámte ich teraz!“ Synovia bez veľkej námahy prúty polámali.

Obdobie existencie vlády vládnej koalície sa skončilo. Prišla predvolebná kampaň. A spolu s ňou spomienka na starú slovanskú legendu o troch prútoch. Smutná, možno horká, no výstižná. Béla Bugár už ani len nezachraňuje svoju stranu, ak niečo vôbec, tak sám seba a svoju politickú budúcnosť, Robert Fico sa čoraz menej ozýva zo svojej centrály, a ak, tak už iba unavene a akoby iba „pre formu“ reaguje na čoraz sústredenejšiu opozičnú paľbu, ktorá zasahuje jeho i jeho stranu zo všetkých strán. Andrej Danko mal ešte plno plánov a zámerov, ako využiť posledné rokovanie pléna parlamentu na niečo užitočné, no tie sa rozplynuli práve tak, ako sa minulosťou stala koaličná dohoda o vzájomnej politickej súdržnosti troch straníckych partnerov. Prúty sa začali lámať. Prvý raz vo svojom volebnom období pravdepodobne parlamentná „väčšina“ neprelomí veto hlavy štátu, veto jedného z posledných zákonov, ktorý s vypätím posledných ideálov vládneho spojenectva prijala.

Už nejde o nijaké moratórium na zverejňovanie volebných prieskumov, už nejde o ešte v lete predstavované návrhy zákonov, ak by sa ešte dnes používala Morseova abeceda, stačilo by napísať tri bodky, tri čiarky a tri bodky. Save our souls. Alebo – v čase tak vášnivo používanej angličtiny v slovenskom jazyku – Save our Ship. Je to asi najznámejší signál morzeovky, používaný aj v bežnej hovorovej reči. Vysielal sa pri hrozbe potopenia lode či priamo počas jej potápania. Je však paradoxom, že často takto tradované vysvetlenie, že SOS je skratka z anglického Save Our Souls (Zachráňte naše duše) alebo Save Our Ship (Zachránte našu loď) sa nezakladá na pravde, signál bol totiž utvorený na základe svojej výraznej zvukovej charakteristiky.

Smutné je, že koaliční partneri – kedysi partneri – si na tej lodi buď nevedia, alebo nechcú uvedomiť, že na nej nie sú sami. Vezie sa s nimi celé Slovensko.

SPOZA OPONY

Prečo sa čudujeme, že starnú aj synovia

Dušan D. KERNÝ

Nedávno sa pod taktovkou Petra Vala zišlo vyše pol stovky najrozličnejších ľudí mnohorakých povolaní, aby boli účastníkmi slávnostnej ceremónie – za rytiera mečom pasoval známy herec Oldo Hlaváček priateľa, ktorý prekročil prah sedemdesiatky. Ovenčený vavrínovým vencom a obdarovaný skutočným mečom bol muž známeho mena, zvučného mena – Vladimír Mináč. Pravda mladší. Rovnomenný syn známeho otca pozoruhodného osudu a výnimočného naturelu. Nečudo, že syn mnohorako v každej ére niesol niekedy ľahšie niekedy ťažšie, ale vždy a nepretržite váhu toho mena, niekedy ako neľahké bremeno, niekedy ako to, čo ho nadľahčovalo, pomáhalo mu, dodávalo sebavedomia. V posledných rokoch najmä vystupoval ako svedok, pretože o otcovi Mináčovi sa stále vedú buď spory, alebo škriepky, neraz hotové politické búrky. Napríklad aj pre pamätnú tabuľu na priečelí historickej budovy SNR.

Syn musí brániť otca aj proti zabúdaniu. Práve v týchto časoch, keď sa toľko hovorí o páde a následnom úplnom rozpade bývalého režimu, sa pripomína ekologické hnutie, osobitne prelom, ktorý nastal pri publikácii Bratislava nahlas. Ňou sa mnohé v roku 1987 začalo, publikácia poukazovala na neobhájiteľné prehrešky vtedajšieho systému proti životnému prostrediu. To jednak prebudilo ľudí, jednak ich strhlo a ukázalo, že sa netreba báť. Nikde sa však dnes nepripomína, že ako lektor sa pod publikáciu podpísal, a tým ju zaštítil Vladimír Mináč. Vtedy sa v tom spojila prirodzená autorita, ktorú si vybudoval ako spisovateľ a účastník SNP odvlečený po udaní do koncentráku, ale aj súčasť vtedajších štruktúr, ktoré si ho nemohli dovoliť len tak ignorovať či pranierovať. Samozrejme, že dnes syn pripomína najmä tento fakt, že pre pravdu a spravodlivosť dal otec Mináč podpis pod Bratislavu nahlas, nebola v tom konjunkturálnosť, bol v tom otvorený nesúhlas, jeden z prvých hlasných vnútri systému.

Vladimír Mináč mladší je dnes nielen kritickým svedkom a glosátorom, je teda v ťarche, ktorá mu pripadla ako dedičstvo mena. Ale aj ako výrazná postava krátkeho a spravodajského filmu ešte dnes oceňuje dômyselnosť otca, jednu z dedičných vlastností protestantského tisoveckého rodu. V čase, keď išlo na Slovensku o prvý hlasný ekologický spoločný, vtedy sa hovorilo kolektívny protest, otec Mináč bol, okrem iných funkcií aj poslancom. A z tribúny vtedy ešte Slovenskej národnej rady, sídlila v tom čase v bývalom Župnom dome, predniesol časť textu, ktorý sa týkal čistoty a ochrany vôd. A tento prejav spravodajcovia nahrali a ešte v ten deň sa vysielal napríklad v osobitnej prílohe vtedajšej hlavnej spravodajskej rozhlasovej relácie Rozhlasové noviny. Bolo to dôvtipné, Mináčov hlas zvučal na celé Slovensko, hlas poslanca. Dnes je to akoby zabudnuté, ale vtedy to bol výrazný signál zmeny nielen ľudí, ale aj doby. A preto má aj synovo svedectvo dnes úplne iný význam ako kedysi – ťarcha zodpovednosti mena ho priam vyzýva, aby nedopustil zabúdanie, či už v dobrom, alebo negatívnom, jednoducho v takom, ako jeho otec bol.

Samozrejme, desiatky ľudí, priateľov, ktoré sa ledva pomestili do dvoch sál historickej pamätnej pivnice v historickom jadre starého mesta, sem prišli, aby trávili spoločne čas v spomienkach na mladého muža, študenta archeológie, ktorý vďaka tomuto štúdiu získal akademický titul, ale okrem práce v Slovenskom národnom múzeu ho lákal film. V Slovenskej filmovej tvorbe bol pri tvorbe desiatok a desiatok krátkych a dokumentárnych filmov, medziiným s Petrom Valom nakrútili film Stratené pomníky o legionároch, ktorí bojovali proti boľševikom, film, ktorý je dodnes akoby „trezorový“. Medzi dokumentaristov vstúpil triptychom Veľká Morava, Znovuzrodením M. R. Štefánika či filmom Hovorili im Angličania. Po zániku spravodajského filmu po roku 1989 prešiel ako skúsený publicista do viacerých periodík ako Slovenský národ, Slovenská republika či Slovenka. Dnes tento už sedemdesiatnik zápasí najmä o zachovanie a prestavbu rodného domu Vladimíra Mináča v Tisovci.

SEBAOBRANA

V súvislosti s neustálymi podvodmi alebo pokusmi o podvody na starších občanoch si treba preventívne, najmä v tomto predvianočnom citovo vypätom období, zopakovať výzvu Policajného zboru SR. Polícia upozorňuje seniorov, aby neverili neznámym osobám, ktoré ich telefonicky kontaktujú z rôznych príčin a žiadajú od nich peniaze, žiada seniorov, aby si skutočnosti uvádzané v telefóne neznámou osobou ihneď overili telefonicky u svojich príbuzných – obratom im zavolali, a tiež vyzýva seniorov, aby nevyberali svoje finančné úspory pre cudzie osoby, nedávali peniaze osobám, ktoré nepoznajú, nevkladali peniaze na cudzie účty a neposielali neznámym osobám peniaze cez finančnú službu Western Union. K tomu pridáva radu, aby v týchto prípadoch ihneď kontaktovali políciu na čísle 158.

Policajti vyzývajú

Policajný zbor pomerne často zaznamenáva i prípady, že páchatelia oslovujú seniorov ako pracovníci elektrární, vodární, plynární, sociálnych úradov či iných inštitúcií, ktorí prišli vrátiť preplatok, vyplatiť sociálny príspevok, zvýšiť dôchodok alebo kontrolovať stav elektromeru a podobne. Taktiež vystupujú ako cudzinci, ktorí sa pýtajú na cestu do nemocnice a následne pýtajú peniaze na operáciu ich príbuzného, ktorý mal dopravnú nehodu s kamiónom, leží v nemocnici a je v kritickom stave. Veľmi často páchatelia vystupujú ako podomoví predajcovia a ponúkajú na predaj rôzny tovar (napríklad vlnené prikrývky, masážne stroje, zdravotnícke pomôcky, hrnce, nože) a ponúkajú tovar seniorom za výrazné zľavy alebo darčeky zadarmo.

Podvodníci vždy cielene predložia seniorovi bankovku vyššej nominálnej hodnoty a poprosia ho, aby im z nej vydal. Následne sledujú seniora, kde má ukryté úspory a v nepozorovanej chvíli alebo odpútaním jeho pozornosti ho okradnú. V horšom prípade i za cenu použitia sily a násilia.

Vyskytujú sa i prípady, keď podvodníci oslovujú seniorov ako liečitelia a ponúkajú im pomoc pri ich zdravotných problémoch.

Policajný zbor aj v tejto súvislosti upozorňuje a vyzýva seniorov, aby nevpúšťali neznáme osoby do svojich príbytkov, neboli s nimi osamote, nevyberali pred nimi peniaze, nerozmieňali im peniaze, neverili a nepodľahli ich rôznym manipulatívnym technikám, pod ktorými sa snažia od nich vylákať peniaze (často ich celoživotné úspory). Zároveň žiada seniorov, aby v podobných prípadoch kontaktovali políciu na núdzovom čísle 158.

Zo štúdie spoločností Technopolis a Oxford Economics, ktorú si nechala spracovať Európska komisia, vyplýva, že do roka 2025 by mala takzvaná strieborná ekonomika, teda tovary a služby pre ľudí nad päťdesiat rokov, prispieť k HDP Európskej únie takmer tretinou. Aj keď na Slovensku stále prevláda názor, že dôchodcovia sú vo všeobecnosti chudobní, prieskumy ukazujú, že práve seniori patria medzi skupiny najmenej ohrozené chudobou. K tomu treba prirátať aj tradičné zvyky, ako je odkladanie si peňazí na horšie časy.

(jč)

Spisovateľ Štefan NIŽŇANSKÝ: Slovensko považujem za svoju pravú vlasť

Nikdy som neoľutoval svoje rozhodnutie

Zhovával sa Matej MINDÁR – Foto: archív Š. N.

Bývalý poslanec Snemovne ľudu FZ Štefan NIŽŇANSKÝ sa azda najviac „zviditeľnil“ rozhodnutím zahlasovať za ústavný zánik federácie. Prispel tak podstatne k tomu, že Slovenská republika je dnes suverénny a demokratický štát. Po politickej epizóde sa čoraz výraznejšie presadzuje ako literát, autor kníh pre deti, ale aj ako zrelý publicista. Narodil sa 26. augusta 1954 v Bratislave. V rokoch 1978 – 1990 pôsobil na poste televízneho redaktora a moderátora ČST. Bol neodmysliteľnou tvárou federálneho vysielania hlavnej spravodajskej relácie televíznych novín a spravodajských relácií na národnom okruhu: Aktuality, Okrúhle stoly, Voľná tribúna. Bol špičkový televízny moderátor. V roku 1989 sa stal prvým víťazom celoštátnej ankety „Sympaťák roka“. V roku 1990 bol jedným z prvých redaktorov nezávislého týždenníka Slobodný piatok. V rokoch 1990 – 1992 bol nezávislým poslancom Slovenskej národnej rady. V rokoch 1992 – 1993 bol nezávislým poslancom Federálneho zhromaždenia. Vďaka jeho hlasu a hlasu generála Tvarošku sa zaslúžil svojím hlasovaním o vznik samostatného Slovenska. V rokoch 1993 – 1997 pôsobil pri slovenskej hokejovej reprezentácii. Je autor projektu Siene slávy slovenského hokeja. V roku 2008 sa stal ústredným riaditeľom Slovenskej televízie.

Spisovateľ a publicista Štefan NIŽŇANSKÝ sa azda najviac zviditeľnil v pozícii poslanca Federálneho zhromaždenia pri hlasovaní o zániku federácie.

● Vo voľbách roku 1992 vás ako nezávislého kandidáta za Stranu demokratickej ľavice (SDĽ) zvolili za poslanca Snemovne ľudu Federálneho zhromaždenia...

Bol som najmä prekvapený, prečo ma Strana demokratickej ľavice „odposlala“ do Prahy, keďže som v prvom volebnom období po mimoriadnych voľbách pôsobil v Slovenskej národnej rade (SNR). Navyše som nebol ani odborník na medzinárodnú politiku. Na druhej strane, patril som k tým niekoľkým, ktorí sme zase mali osobné skúsenosti z pôsobenia v hlavnom meste Československa spred Novembra ’89, v Prahe som mal množstvo bývalých kolegov, priateľov.V stovežatej či „Zlatej Prahe“ žil a pôsobil v sochárskom ateliéri môj brat Peter. Rozhodnutie postaviť ma na kandidátku do Federálneho zhromaždenia som preto bral ako zmenu a výzvu zabojovať za záujmy Slovenska na novom poli...

● Strana demokratickej ľavice napriek tomu, že hlasovala za prijatie Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky a Ústavy Slovenskej republiky, nehlasovala ako celok za ústavný zákon o zániku federácie. Prečo?

Strana to nemala vo svojom programe, držala sa zásady riešiť otázku možného rozdelenia federácie iba a len na základe referenda. Mnohí jej členovia boli presvedčenými federalistami.

● Čo rozhodlo, že ste spolu s generálom Rudolfom Tvaroškom ako jediní za poslanecký klub SDĽ zahlasovali za ústavné rozdelenie Českej a Slovenskej federatívnej republiky?

V klube bolo veľa múdrych a skúsených ľudí. Všetci mali pravdu, všetkým som rozumel, aj som ich chápal. Či už išlo o Michala Benčíka, Jozefa Stanka, Michala Borguľu, Jozefa Oleja, Ľudmilu Gajdošíkovú či ďalších. Malý posun nastal v rozhodujúcej chvíli pred hlasovaním iba v priznaní, že početná časť voličov Strany demokratickej ľavice sa na mítingoch vyjadruje za ústavné rozdelenie federácie. Vždy sa však rýchlo a hlasno ozval niekto, odbijúc úvahy zaklínadlom, že vraj SDĽ nič také vo volebnom programe nemá... Rozhodujúcim momentom bola návšteva vedenia strany. Peter Weiss, Ľubomír Fogaš i Milan Ftáčnik, ktorí za nami prišli do federálneho parlamentu vniesli do diskusie nové pohľady, momenty, súvislosti. V našom klube sme sa zameriavali predovšetkým na informačné, štátotvorné a konštruktívne aspekty. Ako skúsený novinár som analyzoval mediálne výstupy, verejné vyhlásenia a čítal i medzi riadkami. Bývalí kolegovia z ČST mi vo foyeri pustili zo záznamu slová jedného z predsedov koaličných strán: „Máme již připravený návrh deklarace, kterou předložíme v případě, že by zákon nebyl schválen třípětinovou většinou.“ To povedal predseda KDÚ ČSL a poslanec Federálneho zhromaždenia ČSFR Jozef Lux. A dodal: „Položíme ji na stůl minutu po neúspěšném hlasování s tím, aby byla přijata nadpoloviční většinou.“

Historické okamihy, ktoré možno moderátor televíznej Večere... v RTVS s diplomom teológa Michal Havran ml. nevie stráviť, ale pre väčšinu Slovákov znamenali vyslobodenie z područia českého paternacionalizmu a povýšenectva.

● Čo by sa stalo, ak by prišlo na rad jednostranné vyhlásenie lidovcov o vystúpení Česka?

Po rozpade federácie takým spôsobom by Slovensko stratilo nároky nástupníckeho štátu. Scenár vyostrovania napätia, dopustenia pouličných nepokojov, násilných konfliktov medzi našimi národmi bol pre mňa neprípustný. A podkutý ústavný právnik Ľubomír Fogaš opäť a opakovane trpezlivo vysvetľoval, že referendum už nebude. Že vývoj sa uberá iným smerom, že Klaus s Mečiarom rozohrali úplne inú hru. Ide len o to, či sa SDĽ bude iba pasívne prizerať alebo chce byť aktívnym činiteľom zmien? Bol som presvedčený, že som v tom všetkom zachytil signály, výzvy, posolstvo. S Petrom Weissom sme sa za dosť úsmevných okolností dohodli, že využijeme môj status nezávislého poslanca, nečlena strany. Oslobodilo to nielen mňa, ale i poslanecký klub. Oznámil som moje rozhodnutie zahlasovať za ústavné rozdelenie federácie.

● A nevyčítali vám to?

Negatívne reakcie proti mne však hneď vzápätí odbil generál Rudolf Tvaroška. Dodnes mi znejú v ušiach slová toho podstatne skúsenejšieho, múdreho a vtipného seniora. Bol vojakom a bojovníkom každým cólom. „Chlapci a dievčatá, tu nie sme v pionierskom tábore. Nechajte Štefana tak. Má pravdu, ja tomu rozumiem. Ako vojak poznám situácie, keď sa treba postaviť do dverí s guľometom a vlastným telom kryť únik spolubojovníkov. Toto je podobná situácia. Ak existuje len malé nebezpečenstvo, že by mohli padnúť výstrely, nedopustím to. Ten druhý hlas zajtra pri hlasovaní ponúkam ja.“ V očiach členov vedenia strany i niektorých poslaneckých kolegov sa v tom momente zrkadlila tichá, nevyslovená, no úprimná vďaka.

● Aký je to s odstupom času pocit, že práve vďaka vám je Slovensko samostatným, suverénnym a demokratickým štátom?

Pocit je to dobrý a naplňujúci. Bolo to historicky dlho očakávané i národom vytúžené dieťa. Napriek tomu sa mu však nepotešili všetci. Ani mu všetci neželali a dodnes neželajú len to najlepšie. Isto, zrod nového štátu je v mnohom odlišný ako príchod dieťatka na tento svet. Osud mi doprial byť osobne priamo pri dvoch najvýznamnejších dejinných udalostiach v Prahe, ktoré ovplyvnili osudy i moderné dejiny Čechov a Slovákov v poslednej dekáde dvadsiateho storočia.

● Ako hodnotíte viac ako štvrťstoročný príbeh samostatnej Slovenskej republiky?

Historický vývoj v oboch krajinách dal za pravdu vtedajšiemu správnemu rozhodnutiu. Potvrdzujú to aj priebežné i posledné prieskumy verejnej mienky. Obyvatelia oboch členských štátov Európskej únie majú dnes k sebe bližšie, mladé generácie nevláčia na chrbtoch záťaže historických krívd. Sebavedomie Slovákov aj Čechov právom vzrástlo. A hoci aj na svojej koži často pociťujem deficity demokracie, spravodlivosti a plnohodnotného právneho štátu, považujem dnešnú samostatnú Slovenskú republiku za svoju pravú vlasť, za vlasť mojich predkov i malých vnúčikov.

O ČOM JE REČ

Nielen o výjazdných doložkách

Peter ŠTRELINGER

Prehrmeli oslavy tridsiateho výročia neholúcie. Zvlášť v Česku boli naozaj veľkolepé: činila sa aj opozícia. Mladíci z „miliónu chvilek“ uvítali na Letenskej pláni vyše dvestotisíc demonštrantov. Protest to bol masový, transparenty aj búrlivý dav opäť požadovali odstúpenie premiéra Babiša i ministerky Benešovej. Babiš sa čudoval, prečo vlastne manifestujú. Veď sa občania v Česku majú dobre, lepšie ako predtým. A zmierlivo uznal, že každý má právo manifestovať, veď je demokracia a sloboda... V rozhovore sa kajal, že v tom roku 1989 nebol taký hrdina ako Havel a študenti, ktorí nám vybojovali demokraciu...

Názory českého premiéra niekedy vzbudzujú úsmev – či skôr úškrn. Buď je naozaj taký naivný, alebo sa iba tak tvári? Zhovára sa s novinármi napríklad o slobode cestovania a čuduje sa, že za socializmu nestačil pri ceste na Západ iba pas, bola potrebná aj výjazdná doložka! „Aká výjazdná doložka? Ja som o tom nevedel?“ Keď ho novinár presviedča a ukazuje mu ten absurdný doklad na výstave v Národním museu, Babiš vrtí nechápavo hlavou. „A kto mi to mal povedať? Naozaj som o tom nevedel. Ja som za socializmu cestoval iba na pas!“ Nuž áno, Andrej Babiš patril medzi deti prominentov, jeho otec bol v diplomatických službách a rodina žila vo Švajčiarsku a vo Francúzsku, kde on študoval aj na strednej škole. A v novembri 1989 už pracoval na obchodnom zastupiteľstve v Maroku, kde zastupoval podnik zahraničného obchodu Petrimex, ktorý potom úspešne aj sprivatizoval a zmenil na Agrofert! Zatiaľ my našinci sme naozaj pri cestovaní potrebovali výjazdnú doložku aj do Juhoslávie. Na pridelenie výjazdnej doložky ste museli vyplniť žiadosť, kde bolo potrebné odporúčanie od ROH aj od KSS. Predkladala sa na príslušné oddelenie polície, ale o schválení rozhodovala fakticky štátna bezpečnosť. Zväčša ste sa museli podrobiť vypočúvaniu zodpovedného ештебáka, ktorý zisťoval, či nebodaj nechcete zdúchnuť na Západ?! Akousi garanciou bolo, keď ste doma nechali pri ceste na Západ deti. Okrem týchto ponižujúcich tortúr s výjazdnou doložkou ste potrebovali aj pridelenie valút, teda devízový prísľub. O tom zas rozhodovala banka. Teda, čo sa týka cestovania, žili sme si v socialistickom Československu naozaj šťastne – ako v klietke či vlastne za železnou oponou. Ja osobne som veľakrát výjazdnú doložku nepotreboval. Bol som dvakrát v Juhoslávii... Zvlášť cesta v roku 1980 mi dosiaľ utkvela hlboko v pamäti. S manželkou novinárkou cestovali sme na oslavy okrúhleho výročia Martina Kukučína. Vlakom cez Maďarsko sme smerovali do Záhrebu a na ostrov Brač. Cez naše hranice v Komárne prešli sme v pohode, colná i pasová kontrola bola iba formalita, veď sme tvorili jeden tábor, všakhej. A v Budapešti sme prestúpili na rýchlik do Záhrebu. Cítili sme sa povznášajúco, boli sme sami v kupé, cesta nádherne ubiehala až po juhoslovanské hranice. Tam sme si vychutnali pocit „slobody“. Do vlaku s krikom nastúpili maďarskí pohraničníci... Ozbrojení samopalmi a s vlčiakmi. Jeden z nich vzal pasy a výjazdné doložky a odišiel. Vrátil sa až po chvíli a čosi po maďarsky gestikuloval. Krčil som plecami. Po maďarsky nerozumiem. Policajt kamsi odišiel a vrátil sa s tlmočníkom. Ten vedel trochu po rusky. Lámanou ruštinou sa popred náš nos oháňal výjazdnými doložkami a kričal: „Nemóž Jugoslávija! Nemá pičátka... Idite Komárom, tam dat štempel a potom curug...!“ Horko-ťažko sme pochopili, že nám v Komárne na našej hranici zabudli opečiatkovať výjazd na našich doložkách. A tak nás vyhnali z vlaku pod samopalmi, zavreli do malej čakárne na stanici a strážili, kým náš vlak na Záhreb neodjachal. Nagykaniza, to bola tá hraničná zastávka, kde sme strávili noc. Museli sme sa na druhý deň ráno trepať pár hodín osobákom naspäť do Pešti. Tam hľadať našich colníkov, aby nám výjazdné doložky dodatočne opečiatkovali. Pravda, rýchlik smer Juhoslávia sme zmeškali. Do Záhrebu sme sa vďaka nešťastným doložkám dostali až na tretí deň, kde nás čakal na stanici Geno Senečič, môj priateľ a prekladateľ.

Zelenského strana Sluha ľudu otvorila vo Verchovnej rade Pandorinu skrinku

Ukrajinská čiernozem pôjde tiež na bubon

Martin JARINKOVIČ – Foto: internet

Trinásty november prinavrátil po dlhšej pauze na ukrajinskú politickú scénu silné emócie. Väčšina poslancov proprezidentskej strany Sluha ľudu, nehľadiac na nesúhlas väčšiny populácie, posunula do druhého čítania sporný zákon o pozemkovej reforme, odstraňujúci moratórium z roka 2001 na predaj poľnohospodárskej pôdy. Po schválení definitívneho znenia zákona v druhom čítaní, ktoré treba brať ako formalitu, sa tak od októbra roku 2020 otvorí ukrajinský trh s pôdou. Mnohí komentátori sa zhodujú, že po schválení predaja štátnych podnikov (vrátane zbrojárskeho priemyslu) je to rozpredaj posledného bohatstva, ktoré Ukrajine ešte zostalo.

Ukrajinské televízne kanály priniesli z najvyššieho zákonodarného orgánu Ukrajiny toho dňa dramatické zábery plné napätia a emotívnych vystúpení, spojených so snahou opozičných poslancov o obsadenie rečníckeho pultu. Všetko to pripomínalo už toľkokrát opakované scény z minulosti. Chvalabohu, tentoraz chýbala hromadná bitka. Aspoň v tomto vonkajškovom ohľade sa Verchovna rada posunula na civilizovanejšiu úroveň, aj keď o podstate, teda kvalite a prospešnosti schválených zákonov, sa to, žiaľ, povedať nedá.

Povestná ukrajinská čiernozem je najväčším prírodným bohatstvom Ukrajiny – čo zostane Ukrajincom, ak si ju neustriehnu pred chamtivosťou nenásytných oligarchov?

■ VLÁDNA DEMAGÓGIA

Pri pohľade na televízne správy (najmä TV kanálov patriacich oligarchovi Igorovi Kolomojskému) zvlášť vynikal priam herecky zvládnutý emotívny výstup poslanca vládnej strany Sluha ľudu Mykytu Poturajeva, ktorý z rečníckej tribúny kričal, že vláda týmto zákonom dokončí rozchod Ukrajiny so Sovietskym zväzom a že proti navrhovanému zákonu sú potomkovia Stalina. Ako zopakoval aj v relácii Právo na vládu televízie TSN, vláda zrušením moratória odstraňuje nespravodlivosť komunistického režimu a vracia národu právo na vlastnenie pôdy. Bez vlastníctva nad pôdou totiž podľa neho nikdy nebude zámožnej Ukrajiny a zámožná silná Ukrajina nie je potrebná Moskve. Takéto vystúpenia sú priam ukážkovými príkladmi demagógie, ktorou vláda proti vôli vyše sedemdesiatich percent ukrajinskej populácie pretláča otvorenie trhu s poľnohospodárskou pôdou s celkovou výmerou štyridsať miliónov hektárov.

Najviac nespokojnosti od začiatku vyvolával a dodnes vyvoláva fakt, že predaj pôdy by mal byť otvorený aj pre cudzincov, ktorý bol v zákone naoko zmiernený ustanovením, že cudzinci budú môcť nakupovať ukrajinskú pôdu najskôr až od roka 2024 po súhlase občanov v referende. Očividná manipulácia zo strany vlády spočíva v tom, že prisľúbila referendum hneď, len čo jej poslanci pripravia a schvália balíček zákonných opatrení zavádzajúcich ukrajinskému právnemu poriadku tento doteraz neznámy nástroj. Nikto zatiaľ nevie, kedy (a či vôbec) to bude, pričom vláda nemá veľa dôvodov ponáhľať sa s týmto referendom. Skôr sa dá predpokladať zámerné oddaľovanie tak, aby vláda mala čas prostredníctvom svojej propagandistickej mašinérie presvedčiť občanov.

■ BOD ZLOMU?

Schvaľovanie reformy o pôde má svoje špecifiká, ktoré z dlhodobejšieho hľadiska možno vnímať ako začiatok zmien na politickej scéne. Prinieslo totiž definitívny rozchod strany Vlasť (Baťkivščyna) Julije Tymošenkovej s proprezidentskou politikou vedenou na vlne všeobecných očakávaní a nadšenia z novej vlády. Tymošenková v súvislosti s reformou vyhlásila, že jej strana nebude viac podporovať vládu strany Sluha ľudu. Samo osebe toto demonštratívne vyhlásenie neotriaslo politickým rozložením síl, keďže vládna strana, ktorá vládne samostatne, sa zaobíde bez Tymošenkovej sympatií, lenže na druhej strane ho môžeme vnímať ako symbolický koniec Zelenského všeľudovej popularity. Proti Zelenskému sa tak po prvý raz sformovala opozícia s jednotným postojom v otázke pôdy zložená z Opozičnej platformy za život, zo strany Vlasť, ako aj z porošenkovskej Európskej solidarity (strana Hlas (Holos) nezaujala jasné stanovisko). V súvislosti s reformou sa objavila aj prvá masovejšia nespokojnosť verejnosti so Zelenského „komandou“.

Odrazom nového javu bol aj protest roľníkov v Kyjeve, ktorí počas neho symbolicky pochovali ukrajinské poľnohospodárstvo. Hlasovanie o zákone odhalilo aj ďalší nový jav, ktorý v očiach verejnosti poškvrnil doteraz čistý štít „nových politikov“ mladej Zelenského „komandy“. Vylúčenie poslanca a poslankyne, ktorí hlasovali proti schváleniu predaja pôdy (hoc formálnym dôvodom bolo niečo iné), ľuďom jasne ukázalo, že sa nelíšia od tých, ktorých dosiaľ kritizovali. Jednoducho, zákon o pôde bude zrejme bodom zlomu v doterajšej rekordnej popularite Zelenského, ktorá tak ako raketovo vyletela, môže nečakane rýchlo opadnúť.

■ LIKVIDÁCIA DEDINY

V protiargumentácii k vládnej demagógii o „odstraňovaní krivdy komunistov a o Stalinových pohrobkoch“ možno súhlasne s politológom Vadimom Karasjovom tvrdiť, že práve vládny zákon ide v Stalinových šľapajach a dovŕši to, čo on začal – likvidáciu ukrajinskej dediny a vidieka ako takého. Možno pritom len zopakovať to, čo tvrdila Tymošenková, že predaj sedemdesiatich dvoch percent rozlohy štátu bude znamenať stratu suverenity Ukrajiny. Zákon umožňujúci jednému kupcovi získať do dvestodesaťtisíc hektárov zeme zjavne nie je šitý pre drobných ukrajinských roľníkov, ako sa verejnosti usiluje nahovoriť Poturaiev a jemu podobní. Máloktorý z nich si totiž sotva bude môcť dovoliť kúpiť odrobinku z tejto plochy. Naopak, pre oligarchov, ako je napríklad Kolomojský, ktorý z úzadia poťahuje nitkami Zelenského politiky, môže zákon predstavovať jedinečnú príležitosť na ďalšie obohatenie. Veď, ako odznelo v niektorej z relácií, niekoľko oligarchov môže skúpiť celú Ukrajinu. Paradoxne im hrá do kariet aj klauzula o trojročnom odklade sprístupnenia trhu s pôdou cudzincom. Stačí si len uvedomiť, že ak oligarcha skúpi pôdu za lacno v dnešnej cene necelých tritisíc dolárov za hektár, po otvorení trhu túto istú zem bude môcť predať cudzincom za trhové ceny niekoľkokrát drahšie – veď len v susednom Poľsku stojí dnes hektár 11 639 dolárov. Komu zostane v ruke čierny Peter? No zas len Ukrajine a jej občanom, ktorí prídu o posledné rodinné striebro.

GLOSA

Neďaleko Serede v Šintave sa ku kráľovi Svätoplukovi zachovali veľkorysejšie než slovenský parlament pod vedením Richarda Sulíka. Ten nariadil z nápisu pod Kulichovou sochou Svätopluka na koni na Bratislavskom hrade odstrániť text Svätopluk – kráľ starých Slovákov i dvojramenný kríž. V Šintave je Základná škola s materskou školou kráľa Svätopluka. Že sa na tejto škole zaujímajú o svoje dejiny, svedčí aj skutočnosť, že v areáli školy je pamätník na jednu z prvých tlačiarní na Slovensku. Vznikla v roku 1573 a jedným z iniciátorov pamätníka bola Matica slovenská...

Svätopluk v Šintave

V areáli školy pribudol 18. novembra ďalší netradičný pamätník, edukačná kocka. Symbolizuje roky 1948, 1968, 1988 a 1989, teda roky spojené s komunistickým režimom. Vznik tohto pamätníka schválilo obecné zastupiteľstvo 25. marca tohto roka na výročie sviečkovej manifestácie. Zo Šintavy pochádza pani Alica Šuláková, dcéra politického väzňa. Počas aktu odhalenia pamätníka vyrozprávala školákom príbeh svojho otca a jej rodiny. Ktovie, ako hlboko sa dotýkal ich srdiečok, keď hovorila o tom, ako im otecka zobrali, keď boli malé, a vrátil sa, keď už boli celkom veľké slečny. Dokázali si predstaviť, čo musel vytrpieť, keď z vyše stokilového chlapa sa vrátil ani nie päťdesiatkilový? Sotva.

Pýtala som sa pani Šulákovej, z čoho jej otca obvinili? Povedala, že z účasti v Bielej légii, ale že to bol zinscenovaný proces. Možno skutočne nemal nič spoločné s Bielou légiou, ale treba to pripomenúť tým, čo si myslia, že štát nám padol z neba. Je to hlboké nedorozumenie, bol vykúpený krvou a utrpením generácií pred nami. Biela légia bola po druhej svetovej vojne ilegálne zoskupenie aktivistov za obnovenie slovenskej štátnosti.

Žiak Adam Čambal zarecitoval báseň Ľubomíra Feldeka Sloboda otcov – u detí. Zvláštna báseň, zložená na objednávku z Dánska, kde pred tridsiatimi rokmi zarobila Verejnosti proti násiliu a študentskému hnutiu nejaké peniaze. Staršej generácii je čudné počúvať verše od básnika, ktorý velebil komunistických potentátov na výročie víťazstva nad komunizmom. A vraj, „sme deti muklov, obetí, zlomených srdc a ľudských smetí...“; ťažký text pre žiaka základnej školy...

Prihovoril sa aj bývalý poslanec NR SR Peter Zajac a ako literárny vedec nezabudol pripomenúť Slovákom názor Štúra na svojich rodákov. Nebol lichotivý, ako povedal, Slováci sa vždy pridržiavali svojej rodiny, dediny, nikdy nedokázali prekročiť tieto hranice. No možno práve Štúr posunul Slovákov za ich horizont. Niektorí to dnes dokazujú pohŕdaním rodinou, iní si dokázali vybojovať vlastný štát. Aj navzdory čechoslovakistom, čo radšej dali prednosť sluhovskému postaveniu v nerovnoprávnom štáte.

Je dobré osadzovať pamätníky, občas presahujú svojich tvorcov.

Eva ZELENAYOVÁ

Jednotné úrokové sadzby Európskej centrálnej banky nám nevyhovujú

Barometrom recesie sú dlhopisové výnosy

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

V druhej polovici minulého roka sa zdalo, že globálna ekonomika, teda aj hospodárstvo eurozóny, je z najhoršieho von, a tak bude môcť ECB ukončiť v tomto roku uplatňovanie neštandardných menových nástrojov. Sporitelia sa tešili na zvyšovanie úrokov na vklady, klienti bánk počítali s vyššími hypotekárnymi úrokmi a zároveň ich poskytovatelia s vyššími ziskami a zvýšiť sa mali aj výnosy z dlhopisov, do ktorých sporitelia v druhom pilieri najviac investovali odvody. V tomto roku je však všetko opačne, preto sa nemôžeme čudovať, že ECB znovu uvažuje o reštarte požičiavania ešte väčších objemov lacných peňazí komerčným bankám a navyše ešte viac znížiť úrokové sadzby do mínusových hodnôt. Či sa tým podarí vzkriesiť upadajúci hospodársky rast eurozóny, nebudeme špekulovať, čo však určite vieme, že zadlženosť sa v eurozóne nezníži. Uvidíme, ako sa Christine Lagardeová na poste prezidentky ECB dokáže s týmto očakávaným vývojom popasovať.

Terajšie napäté obchodné vzťahy medzi USA a Čínou, brexitová neistota a pokles externého dopytu a domácej spotreby sú podľa všetkého príčinou terajšieho hospodárskeho poklesu slovenskej ekonomiky. Slovensko však stále v rámci eurozóny vykazuje nadštandardný rast – vyše tri percentá, ale na druhej strane máme druhú najvyššiu infláciu – jednu desatinu pod tri percentá, čo síce vyhovuje dlžníkom, ale určite nie sporiteľom. Keďže však inflácia v eurozóne je len jedna desatina nad jedno percento, namieste je otázka, prečo je na Slovensku taká vysoká inflácia?

■ DLHOVÁ EKONOMIKA

Dôvodov je viac – vyšší rast cien potravín, do ktorých sa okrem iného premietli aj sociálne balíčky vlády, zdraženie elektriny pre vyššie ceny jej nákupu na burze, ale aj vyššie tarify za prevádzkovanie systému, čo nie všetkým podnikateľom vláda kompenzuje. Sem ďalej patria aj vyššie náklady na bývanie a tiež vyššie náklady v stravovaní a v cestovnom ruchu. Za tejto situácie treba otvorene povedať, že na ochladenie našej prehriatej ekonomiky zle vplývajú

FINANČNÝ SERVIS

nízke jednotné úrokové sadzby ECB, potrebovali by sme rozhodne vyššie, čo však určite nebude. Kurzová politika ECB sa totiž prispôsobuje viac zadlženým ekonomikám eurozóny, ktorých je čoraz viac, a preto sa nemôžeme čudovať, že dostala prívlastok dlhová.

■ SLEPÉ NÁBOJE

Slovenská ekonomika reštart neštandardných menových nástrojov nepotrebuje, keďže nulové a záporné úrokové sadzby sú pre nás skôr slepé náboje, ktorými sa nedokážeme brániť v prípade očakávanej recesie. Tiež nepotrebujeme lacné peniaze

od ECB, keďže si vieme peniaze cez štátne dlhopisy požičať na finančných trhoch za mínusové výnosy. Podľa všetkého si teda budeme musieť pomôcť sami a finančnými stimulmi podporiť rast domácej ekonomiky, čo zároveň predpokladá obmedziť sociálne balíčky a ďalšie populistické opatrenia. V opačnom prípade by mohlo dôjsť k výraznému nárastu zadlženosti vo vzťahu ku klesajúcemu HDP, čo si neželá nikto z nás.

■ PROBLÉMOVÝ PAKT

Eurozóna sa po vyhrabaní z negatívnych následkov finančnej krízy dostáva opäť do zložitej ekonomickej situácie, ktorú ako vždy dokážu využiť protiintegračné politické strany. Je chybou, že počas predchádzajúcich desiatich rokov sa členské štáty nevedeli dohodnúť na fungovaní trojpilierovej menovej únie, na spoločnom dlhopise a na existencii samostatného rozpočtu eurozóny na financovanie nepredvídateľných nákladov, akými sú dnes trebárs náklady na migráciu. Na prekvapenie, pod kritikou sa ocitá aj Pakt stability a rastu ako nástroj stability eura, dnes sa o ňom čoraz viac hovorí, že obmedzuje domáce investície, a preto sa ani v tých najväčších ekonomikách eurozóny nedodržiaval.

■ POKLES OBJEDNÁVOK

Po lete vyše polovica priemyselných odvetví na Slovensku hlási pokles objednávok vraj preto, že neprichádzajú od nášho najväčšieho obchodného partnera Nemecka. Zamestnávatelia už pripravujú krízové scenáre, odsúvajú plánované investície, zatiaľ bez dosahu na pokles zamestnanosti. Signálom recesie ekonomiky na starom kontinente sú terajšie výnosy z desaťročných dlhopisov, ktoré sú nižšie ako dvojročné, čo bolo symptomatické počas predchádzajúcej finančnej krízy. Aj vtedy sa začal scenár nižších dlhopisových výnosov na dlhšie ako na kratšie obdobie a po čase sa naplno prevalila najprv realitná a potom finančná kríza, ktorej negatívne následky pociťujeme dodnes.

BESEDNICA

Hovorí sa, že lepší je príklad ako výklad. Staré slovenské príslovie jednoduchými, ale veľavravnými slovami dáva nám dospelým recept na výchovu. Nie je dôležité veľa hovoriť, čo sa má a čo nemá, čo je dobré a čo zlé, ale správanie a konanie dospelých je pre mladých mimoriadne inšpirujúce. V dobrom i v zlom. Sú rodiny, ktoré chránia svoje deti pred zlými vplyvmi konzumnej spoločnosti, ale mnohé, či z nedostatku času, alebo z podcenenia výchovného vplyvu, neveľmi rozmýšľajú nad tým, čo sa deťom dnes ponúka, čo ich najviac láka a prečo. Veľa by sme mohli diskutovať o tom, čo je vôbec dobré.

Duchovný imunitný systém živorí

Jedno je však isté: celkový životný štýl mladej generácie vedie prevažne cez instagramy, videá, samonakrúcanie svojich „kvalít“ a telesných vylepšení a sledovanie druhých prostredníctvom sociálnych sietí. Duchovný imunitný systém dostáva na frak! Je napadnutý nezdravými medziľudskými vzťahmi, celkovým životným štýlom. Do stredobodu vlastnej pozornosti sa dostávajú samotní mladí ľudia, pričom neraz potláčajú ľudskosť, priateľskosť, často bez cieľa. A do čím väčších extrémov zachádzajú, tým sú vo svojich kruhoch uznávaní, známejší,obdivovanejší.

Zásadná otázka dneška znie: Ako presvedčíme deti, že si musia nájsť čas na vzdelávanie a štúdium? Stále platí myšlienka Jána Amosa Komenského: Kto sa chce stať vzdelaným, musí si nad zlato vážiť knihy. Na nič by nebol rozum, keby nebolo pokrmov múdrosti, ktoré poskytujú dobré knihy. Nedávno bola v Bratislave Bibliotéka. Koľko mladých ľudí sa na nej zúčastnilo okrem povinných návštev v rámci ich školských aktivít... Ľudská závislosť od príbehov prečítaných je silnejšia, ako by sme si mysleli. Cez ne často porovnávame svoj život so životmi v knihách a získavame ponaučenia. Nie nadarmo sa hovorí, že ľudia a ich myšlienky majú nevyčísliteľnú hodnotu. Americký autor Napoleon Hill kedysi povedal: Ak si budeme medzi sebou vymieňať peniaze, budeme mať stále rovnakú hodnotu. Ak si však vymeníme myšlienky, máme neobmedzené možnosti.

Mimochodom, nemali by sme podliehať nezdravej manipulácii s naším vedomím. Kniha na nás čaká ako dobrý priateľ, nezradí. Kdesi vo vnútri sme večnými deťmi, mnohí rozmaznaní príbehmi z rozprávok, veriacimi v spravodlivosť a lásku. Krásne to povedala slovenská publicistka žijúca na Floride Estera Brestowská. Dovoľte mi zakončiť úvahu jej slovami: Mnohí z nás, vezmúc si to najmilšie so sebou, sme uviazali posledný neskutočný uzlíček na batôžku nádejí a vykročili do tmy.

Nič nie je zadarmo. Za odvahu sa platí. A ako vieme, konečný súčet robí naše vlastné svedomie. Želajme si, aby nás rozprávky s dobrým koncom sprevádzali po celý život, prinášali nám úľavu a povzbudenie.

Eva SISKOVÁ

Slováci ako jediný národ v Európe dostihli skoro všetko, čo sme predtým v minulosti stratili

Vlastenectvo je univerzálny ľudský cit

Zhováral sa Ľudovít ŠTEVKO – Foto: archív A. BLAHU

Čo možno povedať o úspešnom advokátovi, ktorý vybočil z cesty nalinkovanej paragrafmi a dal sa na dráhu spisovateľa? Možno tie dve povolania spolu súvisia viac, ako by sme predpokladali. Aj práca právnika, aj poslanie spisovateľa, to je dobrodružstvo pozorovania a poznávania ľudí a ich príbehov. Ktosi o ňom napísal, že uveril v magickú silu slova, ktorá dokáže niekedy pohnúť listom na strome, ba neprestajne dúfa a čaká, že niekedy pohne aj celým stromom. V tom očakávaní je zmysel tvorby. Mnohostranne aktívny človek s výnimočnou literárnou dispozíciou a znalosťou práva – taký je v Bratislave žijúci Kysučan Anton BLAHA.

● Začnime tvojím detstvom. Aké bolo v okolí Čadce na tých pekných kysuckých vŕškoch?

Myslím si, že detstvo človeku opečiatkuje celý život. Hoci časy môjho detstva boli problémové, bol to začiatok vojny, Mníchov a celé ťažké povojnové obdobie, ale keď si dieťa, to ako keby postavili medzi teba a vonkajší svet jeden veľký múr alebo sklenenú stenu. Keď sa chceš pozrieť na tú sklenenú stenu, vidíš len svoj obraz, svojich kamarátov a svojich rodičov ako v zrkadle a za stenu nevidíš. Prežil som tak ako skoro každý bezproblémové šťastné roky detstva. O existenciu sa mi starali rodičia, o radosť z hry sa mi starali rovesníci. Dieťa má to šťastie, že veľmi nechápe veľký svet, vidí ho veľmi limitovane a rodičia ho chránia od všetkého zlého, ktoré blúdi naokolo.

● Kysuce sú rázovitý slovenský kraj, ktorý je rodiskom mnohých významných osobností kultúrneho života, napísal si o tom aj knihu. Prečo podľa teba z tohto prostredia pochádza toľko nadaných ľudí najmä z oblasti umenia?

Pýtaš sa, prečo je na Kysuciach toľko talentovaných ľudí – to ako keby si sa pýtal, prečo slávik pekne spieva. Áno, žijú tam talentovaní ľudia a dá sa povedať, že čoho sa dotýkajú, to im ide od ruky: v poľnohospodárstve, v remeslách i v umení. Keď nebolo jedlo, hlad zaháňali spevom. Nie náhodou ich život súvisel s ľudovými zvykmi na Veľkú noc, na Vianoce a v tých najkrajších kútoch, v tých studničkách to tam zostalo dodnes.

● Nebolo to aj preto, že ľudia v tvojom rodnom kraji neoplývali nikdy materiálnym bohatstvom, že boli obklopení nádhernou prírodou?

Určite, a neboli to len Kysuce, ale vlastne celé Slovensko. Na umenie, ľudové i moderné, samozrejme, vplývala aj príroda.

● Kysuce sú rodiskom mnohých vynikajúcich osobností. O mnohých viem, ale ty ich osobne poznáš oveľa viac.

Celkom prirodzene, z Kysúc pochádzajú Jašík, Jurina, Hnidke, spisovateľsky sa tam narodil Peter Jilemnický a môžem uviesť ďalšie mená: Pavel Bršlík, svetový tenorista, Gusto Beláček a mnohé ďalšie osobnosti hudobného sveta. Môžem spomenúť vynikajúcich maliarov, ako sú Ondrej Zimka, Miro Cipár, Pavel Muška, Milan Mravec, Fero Hübel... Tam tvorili aj ďalší známi výtvarníci, napríklad Milan Paštéka.

● Nie náhodou vznikla v tomto tvojom kraji Kysucká galéria. Ak sa nemýlim, o jej vznik si sa zaslúžil nemalou mierou aj ty nemaliar. Zaujímalo by ma, čo ťa k tomu motivovalo.

Kysucký kraj nemal svoju galériu, kým galérie umenia boli v Žiline, v Liptove, na Spiši, prakticky každý slovenský kraj mal svoju galériu. Myslel som si, že je potrebné zaplniť túto kultúrnu medzeru, že by mal mať svoju galériu aj náš kraj. Moja myšlienka sa stretla s veľkým ohlasom najmä u výtvarníkov. Stretli sme sa v roku 1976 v bratislavskej kaviarni Krym s Paštékom, so Zimkom, s Hübelom, Mravcom, Gregušom a v tejto zostave sme sa dohodli na postupe, že sa obrátime na miestnych funkcionárov. Naša myšlienka oslovila vtedajšieho predsedu ONV Michala Cypricha, ktorý sa veci ochotne ujal a pre galériu sa našlo miesto v rekonštruovanom kaštieli v Oščadnici. Galéria funguje doteraz, hoci neskôr boli rôzne pokusy urobiť z nej poľovnícke múzeum, dokonca bola aj snaha preroby tento priestor na večerný intim salón. Našťastie je to už za nami, galéria vďaka predstaviteľom VÚC, riaditeľovi galérie a jeho zamestnancom prežíva a dúfam, že prežije.

Anton BLAHA patrí k najznámejším slovenským juristom, ale už celé desaťročia sa presadzuje aj ako výrazný literárny tvorca.

● Vráťme sa na chvíľu do tvojich študentských čias. Chcel si študovať právo alebo si mal iné predstavy o svojom budúcom povolaní?

Keď má mladý človek osemnásť-deväťnásť rokov, nevie, čo by mal študovať. Pôvodne som chcel ísť na novinárčinu, lebo ma to bavilo, lenže vtedy sa dávali pre maturitné ročníky kvóty a jedna kvóta bola na právo, jedna na zverolekárstvo, tri na medicínu a zvyšok na techniku. Veterina mi nevoňala, rozhodol som sa ísť na právo s úmyslom, že odtiaľ môžem prestúpiť na novinárstvo. Na práve sa mi začalo dariť, páčilo sa mi to, ale aj tak som rozmýšľal o prestupe na filozofickú fakultu. Docent na tejto fakulte mi však radil, aby som právo doštudoval, a dodnes som vďačný, že som absolvoval toto štúdium a získal som povolanie, ktoré ma naplnilo a ktoré sa stalo inšpiráciou pre moje príbehy. Napísal som o tom aj knihu poviedok Manderla a Modrý Maurícius a práve teraz som dal do tlače druhú knižku mojich advokátskych príbehov pod názvom Ako som zachránil Kenedyovcom dedičstvo.

● V časoch našej mladosti nebolo jednoduché doštudovať pre niekoho, kto sa neprispôsobil existujúcim politickým pomerom. Viem o tebe, že si mal problémy ako aktér tzv. Pyžamovej študentskej revolúcie. O čo vtedy vlastne revolučne naladeným študentom išlo?

Bolo to v treťom ročníku štúdia a vzniklo to celé preto, že nám zrušili vojenskú prípravu, čo znamenalo, že po skončení školy musíme absolvovať základnú vojenskú službu. Začali sme reptať a rebelovať, večer sme mali oblečené pyžamá, leštili sme vojenské baganče a pustili sa do spevu. Zorganizovali sme na fakulte celoškolskú schôdzu, na ktorej sme si zvolili nové vedenie Zväzu mládeže, a zjednotili sme sa všetci právnici na presadzovaní našich požiadaviek. Hlavným iniciátorom protestov bol známy spisovateľ Ján Beňo, vtedajší poslucháč filozofie. Vyvrcholením všetkého bol maškarný majáles vysokoškolákov 12. mája 1956. Boli to protesty mládeže proti dogmatizmu a vtedajším neprávostiam. Chceli sme akademické slobody, v štúdiu menej sovietskeho práva, menej marxizmu a nepovinné prednášky. Študentskú rebéliu vtedy ktosi nazval Pyžamová revolúcia a problém bol na svete. Napísal som list prezidentovi republiky Novotnému, v ktorom som sa dožadoval navrátenia vojenskej prípravy, a dal som ho podpísať kolegom študentom. Bolo tam trinásť podpisov. Keď sa celá záležitosť dostala na verejnosť, zasadla stranícka organizácia a prikázala nám podpisy odvolať. Ôsmi sme sa nepodvolili, zotrvali sme v proteste.

● Aké boli následky pre neposlušného študenta Blahu?

Mal som byť podľa inštrukcií „zhora“ vylúčený zo všetkých vysokých škôl v Československu. Zasadala disciplinárna komisia, v ktorej zavážili slová profesora Petra Colotku, že som výborný študent, úplná sirota, že mám robotnícky pôvod a že som sa správal umiernene, keď som vystúpil na zhromaždení proti tomu, aby sme išli do ulíc. Bola to pravda, naozaj som nechcel demonštrácie, veď by sa to skončilo katastrofou ako v Maďarsku a mnohí sme mohli prísť o život. Napokon ma nevylúčili, poslali ma na rok na prevýchovu medzi robotnícku triedu do výroby. Pracoval som v Československej plavbe dunajskej ako zámočník a po necelom roku po prevýchove ma s dobrým hodnotením prijali do školy.

● Možno sa ti tie skúsenosti vo výrobe ako budúcemu spisovateľovi aj zišli. Spoznal si život. Ozaj, kedy si začal písať, kedy to v tebe prepuklo?

Vybavoval som nejaké veci Jožkovi Bobovi, šéfredaktorovi Literárneho týždenníka, a keď sme sa rozprávali o mojich príbehoch, povedal mi: „Prečo to nenapíšeš?“ Postupne som začal písať a moje výtvory si prečítal aj slávny Lacko Ťažký, ktorý mi dodal sebadôveru. Moja prvá samostatná knižka pod názvom Nepíš to, otec bola výberom úvah a publicistických textov uverejnených v Literárnom týždenníku.

● Záber tvojich záujmov a aktivít bol aj je neobyčajne široký. Nepracoval si len ako advokát, nepísal si a nepíšeš len ako spisovateľ, nebol si len športovec a nadšenec športu, ale si stále organizátor rozličných podujatí. Je to pravda, že si iniciátor a spoluzakladateľ advokátskych, dokonca medzinárodných šachových turnajov?

Áno, založili sme s kolegami šachový turnaj a prezentujeme sa každý rok na výročie prijatia prvého zákona o súkromnej advokácii týmto dvorným advokátskym turnajom, ktorý je doteraz jediným medzinárodným podujatím tohto druhu v strednej Európe.

● Prevráťme list a prejdime na inú tému, ktorá nás mnohých „zapadlých vlastencov“ omína. Nestrácame dnes to, čo nás vždy držalo pri živote, nestrácame národnú spolupatričnosť, nestrácame národné hodnoty? Čo je pre teba najvyššia hodnota?

Najvyššia hodnota, ktorú si človek uvedomuje, ktorou začína život, je matka, keď potom dospeješ, je to tvoja rodina, manželka a deti. Celým životom sa však preplieta ešte ďalšia hodnota, a to je vlasť. Všetky moje počiny, či už uvedomelé, alebo neuvedomelé, smerovali k tomu, aby sa moje Slovensko dostalo na vyšší level. Pred sto rokmi sa naše hlavné mesto volalo Pozsony, Pressburg, Prešporok, uvažovalo sa aj o názve Wilsonovo a napokon sa rozumne rozhodlo, že bude Bratislava. Ešte pred sto rokmi tu boli maďarské vojská, nemali sme hranice a bojovalo sa o to, či bude Bratislava maďarská alebo slovenská. Keď by som zašiel do mojej profesie, pred sto rokmi hovorili na Slovensku po slovensky možno piati sudcovia, advokáti či notári. Stáli sme nad priepasťou a nechýbalo veľa, aby sme prestali jestvovať ako národ. Kto by nebol hrdý a nemiloval takú krajinu ako Slovensko, ktoré tak rýchlo vyrástlo, osvojilo si vzdelanie, moderné technológie a Slováci ako jediný národ v Európe sme dostihli skoro všetko, čo sme stratili. Toto som si osvojil a dodnes tomu žijem.

● Vrátim sa k pôvodnej otázke. Nemyslíš si, že naša mladá generácia sa prikláňa k národnému bezdomovectvu, že národné povedomie a národná hrdosť, o ktorej si hovoril, kríva v našej výchove na obe nohy? Neviem, či s tým súhlasíš.

V niečom ti môj názor bude konvenovať a v niečom protirečiť. Myslím si, že najväčší úspech aktuálneho sedemnásteho novembra spočíva v tom, že naša mladá generácia je plnohodnotná, sebavedomá a plnoprávna, rovnocenná s generáciou svojich vrstovníkov kdekoľvek v Európe. Doteraz sme chodili do Európy zastrašení, málo sebavedomí aj zdeptaní. Keď som išiel s mladými basketbalistami do zahraničia, prvá cesta neviedla na ihrisko, ale do hypermarketov obdivovať tovar. Dnes už tie hypermarkety nie sú zaujímavé. Podľa mňa je tu však jedna záležitosť, ktorá naše hodnoty trochu devalvuje. Nie je to globalizácia tovarov a služieb, ale globalizácia myslenia. A v tejto globalizácii v našich hlavách sa skoro všetci strácame.

● Na rozdiel od nás sa veľké národy Európy a sveta v tej globalizácii myslenia natoľko nestrácajú, uvedomujú si svoju národnú príslušnosť.

Pravdou je, že najväčšími vlastencami sú veľké národy, napríklad Francúzi, Nemci Taliani, Rusi, a zvlášť Američania, ktorí majú americké vlajky na domoch i na cintorínoch, na hroboch svojich predkov. Keď sme hrali zápasy v Amerike, pri štátnej hymne každý spieval, rovnako mladí športovci ako ženy z domácnosti. Nám prejavy vlastenectva po stáročia potláčali, ale všeličo sa vo vedomí mladých ľudí mení. Poviem príklad: Voľakedy za Československa som počul z Prahy hovoriť tam pôsobiaceho slovenského športovca zvyčajne po česky, teraz hovoria v interview z českej televízie po slovensky. Domnievam sa, že slovenské národné povedomie porastie, lebo pri poznávaní západných kultúr, s ktorými sme boli konfrontovaní, zisťujeme, že naše hodnoty a kultúrna úroveň našich ľudí v ničom nezaostávajú, skôr naopak, v niektorých ohľadoch sú vyššie ako na Západe. Nemám o tom pochybnosti.

● Kultúrna úroveň súvisí istotne aj s národnou hrdosťou, ale sú to predsa dve rozdielne veci. Naozaj máme vo svojej výbave národnú hrdosť a vlastenecký cit?

Národná hrdosť, tak ako aj vlastenectvo, sa dá ťažko odmerať, keď máme toľko polien proti nim.

● Hovoril si o globalizácii myslenia. V čom ešte vidíš tie polená pod našimi nohami?

Myslím si, že vlastenectvo ako pojem je frekventované akurát v čase volebnej súťaže politických strán, ale vlastenectvo by malo byť každodennou súčasťou školskej výučby i náboženskej výchovy. Som rozčarovaný z toho, že sa to tak nerobí. Som rozčarovaný tak ako spisovateľ Jozef Banáš, keď chodí po besedách a zisťuje, že žiaci nevedia, kto je Ľudovít Štúr, kto je Milan Rastislav Štefánik, že nepoznajú našu históriu. Mám dojem, že z myšlienky vlastenectva, ktorá je mravnou hodnotou, ustúpili aj kresťanské cirkvi. Vlastenectvo sa najmä v politickom zápase zneužíva, akoby to nebola univerzálna ľudská hodnota, ale len prostriedok na vyvolávanie nenávisti voči oponentom. To ma znepokojuje. Preto si zaslúži aj Matica slovenská, ktorá združuje rodoľubov, široké uznanie.

PUBLICISTIKA

Ľudská spoločnosť je tajomné stvorenie a nie je dobré veriť iba jej tvári

Tridsaťročné vysvedčenie nenadchýna

Marián TKÁČ – Ilustrácia Andrej MIŠANEK

Veru, už tridsať rokov žijeme pod ťarchou veľkej neistoty, ktorú nám priniesla všemocná sloboda a demokracia, akú sme tu nikdy nemali. To je fakt. Spoločnosť je veľmi tajomné stvorenie a nikdy nie je dobré veriť iba tej jej tvári, ktorú práve ukazuje. Je čas na bilancovanie, a ono sa aj deje. Často je však falošné. S pravdou je to ťažké.

V rámci pripomínania zlomového bodu v našich novodobých dejinách – udalostí z novembra 1989, ktoré z hľadiska prudkosti zmeny režimu možno nazvať bratom februárového puču z roka 1948 s opačným znamienkom, objavili sa aj prieskumy verejnej mienky. (Verme, že nezmanipulované v období enormných manipulácií.) A výsledok? Viac ako tretina opýtaných Slovákov si myslí, že udalosť

POD POKRIEVKOU

zapadajúca do vtedajšej „európskej jesene“, tak „nežne“ pomenovaná, radšej nemala byť! U našich západných susedov, ktorí sa vždy nadšene primknú k novotám (Václavák nebol plný len v novembri 1989, ale aj v októbri 1918, a ako svedčia filmové dokumenty s hajlujúcimi desiatkami tisíc ľuďmi aj v marci 1939 a čoskoro i v máji 1945), až tri štvrtiny obyvateľov považuje „sametovú“ revolúciu za pozitívnu zmenu.

■ KĽÚČMI VYŠTRNGANÁ...

Navonok kľúčmi vyštrnganá zmena v novembri 1989 – ktovie však, kto všetko na nej participoval – núkala nádej na zlepšenie života, ak si spomínate na skoré „dobehnutie Rakúska v životnej úrovni“. Uverili sme slovám prvého ponovembrového prezidenta, na ktoré sa akosi pri hodnotení tridsaťročia zabúda. Ba utajujú sa: „Komunisti vás budú strašiť nezamestnanosťou. Nie je to pravda, ničoho sa nebojte. Dvadsať rokov tvrdila oficiálna propaganda, že som nepriateľom socializmu, že chcem v našej krajine obnoviť kapitalizmus, že som v službách imperializmu, od ktorého prijímam tučné výslužky, že chcem byť majiteľom rôznych podnikov, boli to všetko lži... Sľubujem vám, že funkciu prezidenta vezmem na jedno volebné obdobie... Tiež vám sľubujem na svoju česť, pokiaľ sa počas môjho volebného obdobia nezlepší životná úroveň, sám odstúpim z funkcie... Pripravujeme koncept dôkladnej ekonomickej reformy, ktorá neprinesie sociálne stresy, nezamestnanosť, infláciu a iné problémy, ako sa niektorí z vás obávajú. Sú ľudia, ktorí panikária, že sa bude zdražovať. Dávajte si na nich pozor!... Už nikdy do žiadneho paktu nepôjdeme!“

Václav Havel v roku 1989, hm, ako to povedať jemne, nežne – nehovoril pravdu, vo všetkom klamal. To, čo žijeme po tridsiatich rokoch, je úplne iná pesnička. Okrem možnosti slobodne cestovať do zahraničia, študovať i pracovať tam (a domov sa nevracať) „slobodne“ –, ak sú na to peniaze. Máme aj slobodné voľby, ale ako ukazujú skúsenosti, sú až také „slobodné“, že ani nespočítavame a neevidujeme počet hlasov v urnách na základe hlasovacích preukazov, ktoré sa ľahko dajú rozmnožiť. Aj cirkvi sú navonok slobodné, ale skryté i otvorené útoky na veriacich, ale najmä na kňazov, sa tiež – slobodne šíria.

■ VŠETKO INAK

Všetko je úplne inak, ako nám sľuboval Vašek Havlů: že nikdy do nijakého paktu nepôjdeme? Sme v NATO a naše vojská pri ruských hraniciach! A sme aj v Európskej únii, ktorá prestala plniť úlohu, pre ktorú vznikla – byť spoločenstvom hospodárskej spolupráce, slobodného trhu a ochrany svojich členov. Nevznikla predsa preto, aby jedny štáty diktovali iným, aby prekračovala svoje poslanie a nútila štáty k prijímaniu ideológií v rozpore s európskou identitou. Aroganciu Západu k východoeurópskym štátom kritizoval aj rakúsky premiér.

Prečo Únii (a nielen jej) záleží na šírení LGBTI agendy? Prečo

nad Európou visí mrak imigrantov, ktorých pozvali niektoré západné vlády (však, muti Merkelová) a z toho vyplývajúci zámer rozdeľovať ich povinnými kvótami alebo všelijako inak? Sme v neistote: zrodil sa Marakéšsky dohovor o príchode Afričanov do Európy, a vlastne ani nevieme, či sme ho podporili, alebo nie. Parlament odmietol Istanbulský dohovor, ktorý podpísala slovenská ministerka spravodlivosti Žitňanská, a jej nástupca Gábor Gál nekoná...

■ HROZBA ISLAMIZÁCIE

Hrozí nám islamizácia, ktorá sa tak úspešne rozbehla v západnej Európe. Sme v neistote, lebo naši noví progresívni politici nemajú problém stavať mešity. Ako ukazujú utajované fakty zo Západu, s imigráciou a islamizáciou sa spája importovaná kriminalita. V Nemecku v roku 2018 spáchali migranti 524 vrážd, znásilnili 1316 dievčat a žien, ťažko ublížili na tele 22 609 ľuďom – pritom ide len o oznámené delikty, v skutočnosti ich bolo viac. A táto kriminalita pri otvorených schengenských hraniciach, či chceme, alebo nechceme, sa bude týkať aj nás.

Ako vyplýva z prieskumov dôsledkov tridsaťročia, ľudí hnevá správanie politikov, korupcia, teda rozkrádanie zo štátneho, nezamestnanosť, sústavný rast cien, dokonca plánovaná a „naháňaná“ inflácia: dve percentá v eurozóne ročne, na čom bohatnú predávajúci a tratia kupujúci. Osobitne potom dôchodcovia, keď ôsmi z desiatich spomedzi nich majú nižšie mesačné príjmy ako päťsto eur. Vysoké náklady na bývanie, energie, lieky a potraviny z nich robia prakticky žobrákov.

Utrpeli aj roľníci a robotníci, pracovití a (naozaj) slušní a poctiví ľudia. Vzdali sme sa vlastného poľnohospodárstva, naši poľnohospodári sú znevýhodňovaní v porovnaní s farmármi z pôvodných členských štátov Únie. Poľnohospodári, ale aj živnostníci majú najťažšie podmienky na podnikanie, aj preto sa náš vidiek vyľudňuje. Ručia celým svojím majetkom, sú zaťažovaní zbytočnou administratívou a platia vysoké dane a odvody. Farmári sa nevedia dostať k pôde, lebo je obsadená pre zneužívanie dotačného systému rôznymi mafiánskymi skupinami a agrobarónmi.

A aká je bezpečnosť občanov? Je tu kriminalita, aká nikdy nebola. Počet vysokých škôl narástol priamoúmerne s poklesom ich kvality a naše zdravotníctvo považuje za horšie štyridsaťštyri Slovákov zo sto. A napriek slovám z ústavy nemáme bezplatné ani školstvo, ani zdravotníctvo.

■ NA BODE MRAZU

Dnešné Slovensko je iné ako Slovensko, ktoré sme chceli v novembrových dňoch 1989 a chceme mať. Ako národ sme polarizovaní, ba hyperpolarizovaní ako nikdy predtým. Nedôvera v štátne inštitúcie je vysoká a, naopak, dôvera v zákonodarnú, výkonnú a kontrolnú moc je nízka. Vymožiteľnosť práva je kriticky chabá a zdeformovaná, ktosi ako na bežiacom páse vyrába množstvo káuz, a tie sa neriešia, preto je dôvera v súdy, prokuratúru a spravodlivosť nesmierne nízka.

Politická kultúra je na bode mrazu. Občania sa právom cítia dezorientovaní, odstavení a využívaní politikmi, ktorí sú pri moci. Namiesto slobodného vyjadrovania svojich názorov zasahuje všemocná NAKA. Strach je veľký, aj ľudia, ktorí odpovedali v ankete tridsaťročia, si neželali uviesť priezvisko a vek – čo veru nesvedčí o onej do nebies siahajúcej slobode! A to už nehovoriac o tom, že tabuizujeme niektoré obdobia našich dejín, nepripustíme slobodnú diskusiu o nich.

Masívne sa vrátila chudoba a hladové doliny. Máme skupinu veľmi bohatých a veľa veľmi chudobných občanov. Slováci sú zadlžení. Vysokú mieru nezamestnanosti k nám priniesla transformácia ekonomiky, zánik mnohých fabrík a vznik regiónov bez pracovných príležitostí. Na uliciach je oveľa viac smutných ľudí, ako bývalo.

Slovensko vymiera, rodí sa menej detí, ako zomiera obyvateľov. Pôrodnosť vyjadrená číslom 1,48 nezabezpečuje reprodukciu obyvateľstva, na zachovanie národa by toto číslo nemalo byť nižšie ako 2,1 dieťaťa na jednu matku. A pritom naša legislatíva umožňuje zabíjať nenarodené deti, od roka 1957 sme takto zavraždili 1,4 milióna Slovákov. Slovenský národ starne, v dôchodkovom veku žije viac ako jeden milión ľudí a ročne nám pribúda okolo stotisíc dôchodcov. Pričom detí sa ročne rodí okolo päťdesiattisíc. Tým sa dramaticky narúša rovnováha v štruktúre obyvateľstva.

Mladí ľudia nemajú podmienky na založenie rodiny. Nízke zárobky pri štarte v zamestnaní, vysoké náklady na získanie bývania a veľké náklady na deti ich odrádzajú od zakladania rodín a rodenia detí. Slabá podpora rodín nedostatočne stabilizuje manželstvá, a aj preto máme vysokú rozvodovosť. Neúplných rodín s jedným, dvoma aj troma deťmi je vyše stodvadsať tisíc. Osamotene žije 2,2 milióna obyvateľov Slovenska.

■ POKLES SEBAVEDOMIA

Dlhodobo sú neriešené problémy bezdomovcov a Rómov žijúcich v osadách a ruinách typu košického Luníka, ktoré nielenže hyzdia naše krásne Slovensko, ale umožňujú neľudsky žiť ľudským bytostiam. Za tridsať rokov sa tu nezmenilo nič, a ak zmenilo tak k horšiemu.

Slovensko trpí vysťahovalectvom ako v časoch našich prastarých otcov a mám. Už takmer milión Slovákov žije, študuje a pracuje v zahraničí. Mladí ľudia odchádzajú za prácou do zahraničia a vyprázdňuje sa celý vidiek. Zostávajú v ňom žiť iba dôchodcovia, o ktorých sa nemá kto postarať, a obyvateľstvo na sociálnych dávkach prevažne rómskeho etnika.

Amerika, kde ešte stále žije časť nášho národa, chce umiestniť na naše územie vojenské základne, ktorých právne postavenie má byť neporovnateľne vyššie ako pobyt Hitlerových vojsk v čase Slovenského štátu na Záhorí. Ak jeden minister sa tomu bráni, druhý minister o tom rokuje. A práve americká ambasáda spustila kampaň pod názvom „Odvaha byť slobodní“, ktorá svojsky pripomína tridsiate výročie novembra a ešte svojskejšie v nej vystupuje herečka Emília Vášáryová, ktorej v živote pred novembrom prekážalo VŠETKO: „Prekážalo mi všetko na totalitnom režime.“ Prekážali jej vari aj bratislavské televízne pondelky, na ktorých participovala?

Nuž, s pravdou je to ťažké, a aj po mnohých rokoch je záujem skutočnosť neustále zahmlievať, akoby naozaj malo ísť o udalosti, na ktorých mohli participovať spravodajské služby? Ak niekomu prekážalo pred novembrom VŠETKO, po tridsiatich rokoch od novembra akoby zavládol pocit bezmocnosti, beznádeje, strachu i hnevu. Naše národné sebavedomie napriek vlastnému štátu, ktorého sa zmocnili tí, ktorí ho nechceli, nijako nerastie.

Je chyba v nás alebo v systéme? Je chyba v politikoch, ktorí vedú politiku ako „umenie možného“ a pod „možným“ a v ktorých sa skrýva „umenie“ špekulovať, podvádzať, podplácať, intrigovať, uzatvárať tajné dohody? Dokážeme robiť politiku ako „umenie nemožného“, ak za „nemožné“ budeme považovať úctu k zákonom, dodržiavanie morálky, ľudskosť, podporu života a rodiny. A v záujme ťažko hľadanej pravdy niečo robiť treba. Minimálne mať otvorené oči, srdce i rozum. A písať. Pravdaže aj čítať.

Medzititulky redakcia SNN
Autor je bývalý predseda Matice slovenskej.

FEJTÓN

Drž papuľu. To bol hlavný argument v spore o budúci výzor katedrály Notre Dame v Paríži. Takto usmerňoval hlavného architekta pán generál. Pretože obnove velí pán generál. Hlavný architekt mal dojem, že výzor pamiatky by mal byť zachovaný ako pred požiarom. Šéfstvo presadzuje modernú kupolu. Detaily nie sú známe, ale môžeme predpokladať, že problémom je kríž. Keď už klal oči obchodnému reťazcu na vyobrazeniach gréckych chrámov na konzervách, o čo viac by prekážal na katedrále nad Parížom. Ak by ste si chceli pozrieť staršie filmy na disneyovskom strímingu, objaví sa vám upozornenie. Varovanie. Pozor, vo filme sa nachádzajú „zastarané kultúrne vyobrazenia“. Na nich by bola Notre Dame s krížom.

Nová doba

Otázka času, kedy aj u nás môžeme očakávať podobný text pred filmami spred roka 1989. Skutočne, v starých filmoch by sme nevideli akési nory pre ľudí. Košický projekt pre prežitie bezdomovcov v zime je možno praktický. Bezdomovec pri mínus desiatich stupňoch vlezie do iglu či nejakej zateplenej rakvy a vyhreje si ju vlastným teplom. Ráno vylezie a žije pokojne ďalej. To je moderné kultúrne vyobrazenie. Zastarané vyobrazenie vidieť v starých filmoch – šťastné rodiny sa sťahujú do nových panelákov. Nevedia, čo je hypotéka a čo je exekútor. Ktosi vypočítaval, koľko hodín sa muselo pracovať na jeden štvorcový meter bytu kedysi a koľko teraz. Optimistický prepočet vychádzal na niekoľko stonásobok v našej modernej dobe. Žena s troma deťmi odchádzala do dôchodku päťdesiatštyriročná. Výmera bytov rovnaká vtedy aj teraz.

„Zajačiarne“, ako ich vyhodnotila bývalá hlava korunovaná. V češtine krásna prešmyčka hlava/lahva.

Vo francúzskych filmoch s Jeanom Gabinom, mladým Belmondom a Delonom vidno zastarané kultúrne vyobrazenia parížskych ulíc. Bežných ľudí, ktorí idú do práce, nakupujú, idú s deťmi na prechádzku...

Politikov máme viac, ako je zdravé. Ktorý z nich by si dovolil zopakovať Orbánov novoročný výrok: Maďarov možno nahradiť len Maďarmi, nie cudzincami? Samozrejme, výrok transponovaný na Slovákov. K tomu Orbán pridal množstvo podpôr viacdetným rodinám. Jedna z množstva podpôr je originálna. Ženy, ktoré budú vychovávať najmenej štyri deti, budú navždy oslobodené od dane z príjmu. Záver jeho prejavu bol pragmatický. V Európe sa rodí menej a menej detí. Odpoveď Západu je prisťahovalectvo. Za každé chýbajúce dieťa príde nové zo zahraničia a čísla budú v poriadku. My však o čísla nestojíme, my potrebujeme maďarské deti.

Na zastarané kultúrne vyobrazenia spomínajú žijúci pamätníci v dobrom. Až štyridsaťšesť percent z celej populácie si prednovembrovo revolučnú dobu pochvaľuje. Naopak, nové časy si pochvaľuje len štyridsaťtri percent. Zvyšok sa v ankete nevyjadril. Pre istotu. Ak možno ankete veriť. Aspoň tak veriť, ako veríme predvolebným prieskumom preferencií politických strán. Firmy, ktoré sa im venujú, nepochopili, že predĺženie moratória na zverejňovanie prieskumov je na ich prospech. Ak bude schválené, budú môcť vždy tvrdiť, že situácia sa v priebehu päťdesiatich dní zmenila. Počas novembrových osláv sa duševne menej zorientovaní moderátori pýtali študentov, či máme viac slobody teraz, alebo pred osemdesiatym deviatym. Bože, odpusť im, lebo nevedia, čo činia.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

REPORTÁŽ

Pred pätnástimi rokmi sa Vysokými Tatrami prehnala víchrica storočia (2)

V rozpútanom pekle nebolo tichého kúta

Ján ČOMAJ – Foto: časopis TATRY

V smokoveckej centrále Horskej služby zrazu zazvonilo, až sa nevdojak všetci strhli, ešte aj pes pri kozube. Službukonajúci záchranár sa automaticky pozrel na hodinky, o chvíľu bude musieť telefonát zaznačiť do denníka. Šestnásť hodín, dvadsaťjeden minút. Volala predavačka zo Športcentra na Peknej vyhliadke. Dovliekla sa k nim úplne vyčerpaná pani z hotelovej akadémie, keď sa popoludní vracala domov do Kežmarku, privalil ich strom. Niekde pod Partizánom. Vodič je ťažko ranený, nedokázala ho z auta dostať. Žena je v šoku a v bolestiach, sťažuje sa na kríže a hrudník, dovliekla sa do Športcentra, tu leží.

„Žena je zrejme v uspokojivej opatere, keby sa jej zhoršil stav, ľudia okolo nej pomôžu. Cieľom akcie musí byť privalené auto s vodičom, o ktorom nevedno, či ešte žije," komentoval záchranár. „Ženu máme po ceste, pozrieme sa aj tam, môže mať vnútorné zranenia...," doplnil ho náčelník. Muži prikývli a začali sa obliekať.

■ PRIVALENÝ ŠOFÉR

Kým vyrazili, zhaslo svetlo. Martin Kulanga, Miro Živčák, Erik Dianiš a Tomáš Petrík sa vystrojili skôr, ako ich kolega odbehol od telefónu a zapálil petrolejky. Brali so sebou motorovú pílu, benzín, olej, sekery, skladacie nosidlá, kufrík prvej pomoci, svetlá a veľa drobností, človek nevie, aká maličkosť môže v istej chvíli chýbať.

Prekľučkovali pomedzi popadané stromy k parkovisku a zbehli na autobusovú stanicu. Tu bol terén otvorenejší, každý z nich mal čo robiť, aby ho víchor nešmaril o zem. Nad hlavami im lietali vrcholce smrekov, plechy zo striech a antény. Medzi autobusmi sa krčili skupinky ľudí. Niektorí sa snažili preraziť si cestu k obchodnému domu. Muži z horskej služby vybehli z parkoviska na rázcestie pri železničnom prejazde. Ktosi z nich ešte zakričal, nie je to také zlé, o pár minút sme tam. Vtedy zbadali, že cesta na Tatranskú Lomnicu je úplne zatarasená stromami. Márne hľadali možnosť obísť masu dreva. Nedalo sa. Zostal jediný spôsob – cestu si prepíliť. Tam vpredu leží v aute privalený človek, v športovom obchode zranená žena, musia im pomôcť. Našťastie je to len sedemsto metrov, sotva viac.

■ U HUSÁROV

Gabika Husárová bola sama doma. Sedela nad prekladom anglickej kuchárskej knihy o grilovaných jedlách, barbecue. Manžel, bývalý záchranár horskej služby, teraz pracovník Air Trans Europe, bol ešte na letisku. Obe dcéry, ako sa dnes na mladé dámy sluší, sú vo svete. Z prieduchov kozuba sa šíri teplo. Okolo panej domu pár slovníkov, šálka čaju a svietiaci monitor počítača. Pohoda. Vtedy sa to začalo. Ich dom je vlastne samota, hoci blízko cesty. Keď začula padať stromy, stuhla. Schytila mobil a volala manžela. Nechcel jej veriť. Hej, fičí už hodinu, ale že padajú stromy na ich dom? Strach má, dievča moje, veľké oči. Budem sa ponáhľať!

Zhaslo svetlo. V tme pod oknami zbadala Gabika postavy smerujúce na Matliare. Asi pacienti z liečebne alebo hostia z Hutníka, pomyslela si. Bože, ta nedôjdu! Privalí ich. Zavolá ich dnu. Zaváhala. Ktovie, čo sú zač. A ona sama doma! Brala však baterku a kráčala k dverám. Zaprela sa o veraje a vyšla pred vchod. Ďalej sa nedalo. Dvor bol zavalený stromami. Tí traja sa krčia pri ich garážovej bráne. Zakričala na nich a zamávala baterkou. Pochopili. Preliezli k nej a vošli do ticha.

Boli to príjemní spoločníci. Gabina však predsa len zavolala manželovi, že majú návštevu. Nech chlapi vidia, že o chvíľu príde gazda.

Na ceste zrazu zažali svetlá, aspoň na stožiaroch, ktoré nezvalili stromy. U nich tma.

„Idem sa na to pozrieť," vraví jeden z mužov, „som banský elektrikár..." O chvíľu sa vrátil a vrtel hlavou. Transformátor vedľa domu dostal plný zásah. O deviatej všetko stíchlo. Chlapi sa vybrali po svojom. Dala im na cestu čelenkové svetlo, inak tú skazu neprelezú.

Na území Tatranského národného parku vo Vysokých Tatrách zničila víchrica 12 600 hektárov lesa.

Milan už počul, že z Popradu do Smokovca neprejde, cesta od Reymunda je plná stromov. Pustil sa teda na Veľkú Lomnicu a popri Eurocampe do Tatier. Tam musel nechať auto a šplhať sa po zváľaných stromoch. Prišlo mu na um, že túto časť Tatier ľudia volajú Čukotka. Čukotka, to je ono! Domov prišiel pred polnocou, aj to len vďaka kondícii. Dvadsať rokov slúžil v horskej službe.

■ PEKELNÝ ORKÁN

Chvíľami sa ľuďom na schodisku zdalo, že sa peklo končí. To len naberalo druhý dych. O19. hodine mal orkán na Skalnatom plese rýchlosť stodeväťdesiatštyri kilometrov za hodinu. Až po deviatej sa ľudia osmelili a pobrali sa do bytov. Baterkami svietili do kútov a okien, všetko v poriadku, akurát susednému domu chýbala strecha. Zvešiavali deky z okien. Aj Alena s Erikom. Keď padla na zem prvá deka, nedokázala pochopiť, kde sa to nachádzajú. Nevedeli, že približne od deviatej mali nad nimi v úseku Smokovec – Lomnica už elektriku. A zrazu tam, kde večerami vídavali len les a obrysy štítov, svietil pás svetiel ako rozťahané mesto. Čo je to za krajina? Kde sa vzala? Po chvíli pochopila. Tie hotely, penzióny, vily, sídlisko pod Lomnicou zakrýval les. A lesa zrazu niet.

Predavačky v Športcentre sa správali ako profesionálne záchranárky. Ranenú ženu opatrne vyzliekli a uložili do polohy, v ktorej najmenej cítila bolesť. Jedna zalovila v kabelke – v zápisníčku našla číslo telefónu doktora Juračku z Dolného Smokovca. Pán doktor je síce už na dôchodku, ale poradiť predsa môže! Druhá navlhčovala pery pani Hromadovej, kým pán doktor nedovolí, aby sa aj napila. Pán doktor bol dokonca ochotný ihneď prísť, len nevedel, či sa k nim dostane. Dievčatá mu to chytro vyhovorili, neviete si predstaviť, čo sa tu hore deje, cesty sú plné polámaných stromov, chlapci z horskej služby sú už na ceste, len nám pomôžte s prvou pomocou! Doktor sa pýtal na podrobnosti a radil, čo bude najmúdrejšie, kým príde sanitka. Telefonovali ešte najmenej trikrát, kým prišli chlapci z horskej služby. Po príchode sa aj oni spojili s doktorom Juračkom. Podľa jeho inštrukcií jej skontrolovali teplotu, tep, tlak. Šokové hodnoty sa pomaly ustaľovali. A zo Sibíri sa už sem snaží dostať ich dobrovoľný člen MUDr. Slávo Šlosárik. Podchvíľou volal, kam sa mu už podarilo predrať. Môžu sa teda pustiť za jej manželom.

Janka Kroláková z Peknej vyhliadky zaliezla do najtichšej časti bytu. Iba počula, ako manžel volá: „Janka, poď, musíš to vidieť!" Nešla. Stačil jej ten ukrutný hrmot. Takže pozná obraz len z manželovho opisu. V jednej chvíli víchor schmatol strom pred ich oknami. Nevyvrátil ho a neplesol do doliny. Nie. Vytrhol ho zo zeme, zdvihol a niesol vzduchom, kým ho tma nezhltla. Kúsok vyššie je hotel Panda. Ktosi sa opovážil pozorovať besnenie z krytej terasy. O chvíľu s krikom vbehol dnu: „Ľudia boží, neuveríte! Práve som videl letieť mačku!"

■ EPIZÓDY KATASTROFY

O 21.20 h recepcia hotela Poprad oznamuje Horskej záchrannej službe, že jeho hostia, maďarskí turisti, uviazli autobusom pri Danielovom dome. Služba sa hneď spojila s horárom Stanom Paškom, býva kúsok povyše. Maďarský autobus objavili oveľa neskôr medzi Tatranskou Poliankou a Gerlachovom. Turisti sa mohli uchýliť v hoteli Hubertus, ale sa báli z autobusu vyliezť.

Riaditeľ ústavu tuberkulózy, pľúcnych chorôb a hrudníkovej chirurgie docent Ivan Solovič odišiel v piatok popoludní z práce domov do Popradu. Keď počul, čo sa hore deje, sadol do auta. Dostal sa len po Štôlu. Ani peši sa ďalej nedalo. Chcel však byť v ústave, najschodnejšou sa mu videla cesta priesekom vysokého napätia. Prešplhal nedlhý úsek a za svitania bol v sanatóriu. Práve z neho odchádzalo asi päťdesiat ľudí, ktorí včera v autách alebo v autobusoch uviazli v blízkosti. Tu im dali najesť a umožnili spojiť sa s najbližšími.

O tretej v noci stanica horskej služby vyzvala svojho dobrovoľného člena Jana Mierku zo Štôly, aby preveril okolie, koľko tam uviazlo áut. Jano sa pousmial. Sám sedel v zavalenom aute. Podal správu, že je tu päť áut, väčšinou opustených, ľudia našli úkryt v liečebnom ústave, iba v jednom sú ľudia, ale boja sa vyjsť.

Popradskí hasiči sa presekali po Dolný Smokovec. Vedia už o mužovi v aute pod penziónom Partizán a o jeho žene, ošetrovanej v Športcentre. Pokúsia sa dostať k nim kratšou cestou, ktorá ide od motorestu Reymund popri sídlisku Pod lesom.

Po chvíli zistili, že tu je to ešte horšie. Úzka cesta nad Dolným Smokovcom viedla lesom, ktorého už nebolo. Mysleli si, že stromy budú padať dole do podlesia a cesta bude viac-menej voľná. Kdeže. Stromy sa tu prestali riadiť zákonmi fyziky. Poslúchali len zlomyseľnosť vetra: padali krížom-krážom. Ráno tu na jednom mieste namerali výšku tejto palisády – 8,1 metra. To je asi dvojposchodový dom. Na stometrovom úseku cesty ležalo tristopäťdesiatosem padnutých stromov.

■ BEZ ŽIVOTA

Keď chlapci opúšťali pani Homolovú v športovej predajni, vedeli, že auto s jej manželom nebude ďaleko. Po chvíli zbadali svetlo – batéria auta sa ešte nevybila. Posledný úsek prekonali, z odhodlaním sa doň pustili. Motorová píla strom odrezala od mohutných koreňov, ale skúste tú šesťstokilovú opachu, ktorá sa bráni každým cólom – konármi, ihličím, ba ešte aj živicou, stiahnuť z vozidla na cestu, najmä ak je taká zaprataná, že nemáte ani kam!

Vietor znova zosilnel. Prudko sa ochladilo. Pri ďalších nárazoch víchrice hrozilo, že posledné dva stromy, čo trčali nad nimi, padnú im rovno na prilby. Zrýchlili tempo, podvedome, bez príkazu, v sebazáchove, až im v tom mraze stekal pot po chrbte.

Konečne Maťo Kulanga vliezol dovnútra a nahmatal vodičovi krčnú tepnu. Chýbajúci tep na ruke nemusí ešte nič znamenať. Krvný obeh zraneného a šokovaného človeka môže byť taký slabý, že záchranca tep na ruke ani nepocíti. Alebo ranenému už funguje len malý krvný obeh. Nie je to také jednoduché zistiť, či v rozdrúzganom tele je ešte kvapka života!

Krčná tepna bola bez pohybu. Otvoril mu oči a zažal baterku – fotoreakcia zreničky nulová. „Chlapci," vraví, „rýchlo k jeho žene, tomuto už nepomôžeme!"

■ CESTA PRE SANITKU

Cestou si rozdelili úlohy, aby čo najrýchlejšie uvoľnili cestu pre sanitku. Vedeli, že hasiči prerážajú úsek medzi Dolným a Starým Smokovcom. Aby sa však sanitka z popradskej nemocnice dostala k pani Homolovej, musia uvoľniť cestu od železničného priecestia v Starom Smokovci. Dvaja budú píliť a rúbať odtiaľto dolu, dvaja zbehnú po techniku a pôjdu im oproti.

Keď si tí dvaja nabalili potrebné zariadenia a pustili sa vyslobodzovať cestu od parkoviska k športovému obchodu na Peknej vyhliadke, tí zo Športcentra už boli pod hotelom Bellevue. K hornej dvojici sa pridal aj policajt Strela. Po chvíli sa udrel po čele a rozbehol sa práve prepílenou cestou nazad. „Strelovi asi strelilo," zamrmlal jeden zo záchranárov. Ten však vedel, čo robí. Doma má dobre vybavený traktor. Keď sa vrátil, chlapi sa nestačili čudovať, ako obratne ním narába.

Na hoteli Šport robili nadstavbu a jeden z murárov sa tam akosi pozabudol. A potom už nemal úniku. Keď začali zavýjať píly, pridal sa k chlapom. V tú chvíľu boli na tomto úseku štyria – dvaja záchranári, policajt s traktorom a chlap zo stavby. Onedlho dobehli chlapci z horskej, ktorí nemali službu, a keď víchor utíchol, vedeli, že treba ísť pomáhať. Za nimi došli piliari z Technických služieb aj s odhŕňačom, paráda! Odspodu, z Popradu šli hasiči. Bola nádej, že sa k šokovanej a pomliaždenej žene dostane sanitka včas. Stalo sa.

Ešte skôr sa podarilo dobehnúť doktorovi Šlosárikovi. Poďakoval sa MUDr. Juračkovi za hodiny, ktoré strávil pri telefóne, a sľúbil mu, že sa o pacientku už postará.

K zranenej medzitým prišla aj pani Andrea, majiteľka reštaurácie, v ktorej jej priateľka popoludní sedela. Pohostinstvo mala donedávna plné ľudí, ktorí nestihli odísť pred víchrom alebo sa tam schovali. Pred chvíľou tam však prišla vedúca z Poľany, susedného penziónu, v medzisezóne poloprázdneho. Zastala pri dverách a oznámila osadenstvu: „Ak dáte po stovke, ubytujem vás aj v prezidentskom apartmáne, ak by sme taký v Poľane mali!"

To sú dnes tri eurá.

Okolo polnoci bola cesta z Popradu až po zastávku Pekná vyhliadka presekaná. O chvíľu prišla sanitka. K pacientke na nosidlách si prisadla aj priateľka Andrea. V popradskej nemocnici počkala na záver vyšetrenia, hoci mala doma desaťročného syna a v reštaurácii istotne ešte pár hostí. Lekári konštatovali zlomenú kľúčnu kosť, bolestivé zranenia hrudníka, narazené kĺby, šok. Bez ohrozenia života.

■ BEZ ŽIVOTA

Keď sanitka odišla do Popradu, chlapci z Horskej záchrannej služby a skupina hasičov začali uvoľňovať cestu smerom do Lomnice, teda k zavalenému autu. Nemohli akciu prerušiť. Homola nejavil známky života, ale to bola len zbežná prehliadka, nebol by to prvý prípad, že pacient po ťažkom úraze je v stave zdanlivej smrti a v nemocnici mu ešte dokážu pomôcť. Martin, Miro, Erik a Tomáš pokračovali v akcii.

Niekde na polceste k autu si urobili malú pauzu. Tomáš si rukávom vetrovky utrel spotené čelo. Keď mi o niekoľko dní o tom hovoril, spomenul si na krásny detail:

„Vtedy som v kuželi našich svetiel zbadal veveričku. Sedela medzi popadanými stromami na kúsku zasneženej čistinky. Taký vyplašený pohľad, akým sa pozerala na svet okolo seba, si neviete predstaviť!

Čosi podobné som zažil po príchode do Tatier. Pod domom spisovateľov stálo niekoľko vysokých smrekov a jeden smrekovec. Smreky ležali na zasneženej zemi. Nad nimi sa vypínal len ošklbaný samotár. Redšia koruna a hlbšie korene ho zachránili. Po ňom spanikovane pobehovala veverička. Spomínam si, ako pred pár mesiacmi, keď som tu bol posledne, veselo preskakovala z konára na konár, zo stromu na strom – a zrazu nič, preskočiť nebolo kam!

Ráno sa chlapci dostali k autu. Zdola už dorazili hasiči a mohla prísť aj sanitka. Cez vylomené dvere zničeného Pugeota 205 vytiahli telo. Lekár konštatoval smrť, ktorá podľa všetkých znakov nastala v okamihu, keď strom padol na strechu automobilu.

Dvaja synovia zostali bez otca, Hanka sa stala vdovou. Pre chlapcov z Horskej záchrannej služby sa skončila akcia. Trvala šestnásť hodín...

(Dokončenie v budúcom čísle)

V Trnave a Bratislave budú nevšedné hudobné príležitosti najmä pre mladých

Pastva pre skutočných hudobných labužníkov

Ján RADZOVSKÝ – Foto: hudobné agentúry

Osláviť narodeniny môžete rozličným spôsobom. Keď si však pozvete svoju obľúbenú kapelu, aby ste potešili nielen seba, ale aj ostatných, tak to môže byť udalosť, na ktorú sa dlho spomína. Slovenská industriálna legenda The Dark pozvala na oslavu svojich tridsiatych narodenín belgickú kapelu Front 242. Priekopníci žánru EBM vystúpia 30. novembra v bratislavskom Majestic Music Clube.

Speváčka Katarína MÁLIKOVÁ a jej kolega Lukáš BULKO (Alapastel) sa čoraz výraznejšie presadzujú svojím repertoárom nielen na klubovej scéne.

Belgická formácia Front 242 rezala elektronickú hudbu svojím ostrým EBM. K tomuto odkazu sa hlási kdekto – spolupracovali s nimi napríklad Ministry či Depeche Mode, remixy im robili The Prodigy a Orb a žánrov, ktoré sa chytili o ich tvorbu a využívali ju v pozmenenej podobe, je tiež hneď niekoľko – drum and bass, techno, house, dancefloor atď.

■ **V INOVATÍVNOM ŽÁNRI**

Front 242 spopularizovali elektronický žáner nazývaný EBM, ktorý je pre nich viac než len hudbou. Je životným štýlom a životnou cestou, ktorá je vyšliapaná po syntetizátorovej cestičke s odbočkami do noisu a industriálu. Všetko sa začalo ešte v roku 1981, keď sa v ani nie tridsaťtisícovom belgickom meste Aarschot stretli Daniel Bressanutti a Dirk Bergen, ktorí chceli prepojiť hudbu s grafickým dizajnom použitia elektroniky. Výsledkom bolo založenie kapely a singel Body To Body, ktorým ešte naplno nerozvinuli svoj potenciál.

Ten sa rozvíjal až o čosi neskôr s príchodom klávesistu Patricka Codenysa a speváka Jean-Luca De Meyera a albumom, ktorý spolu nahrali: Geography. Rytmika posilnená Richardom Jonckheerom alias Richardom 23 sa naplno rozvinula a definitívne určila zvuk kapely. Ich vplyv sa rozšíril z Európy až do Ameriky vďaka albumu Politics Of Pressure a skupine Ministry, s ktorou zdieľali spoločné politické nazeranie na svet cez používanie rozličnej symboliky.

■ **TRIDSIATKA THE DARK**

Postupne svoj spôsob interpretácie preniesli aj do videoklipov, ako napríklad do viacvýznamovej Tragedy For You. Na Front 242 je obdivuhodné, že sa nikdy nesnažili zostať iba vo svojej škatuľke, ale občas z tejto ulity vyšli, najmä v deväťdesiatych rokoch, keď viac experimentovali. Základ však zostával jednoduchý a priamočiary. A o to sa usiloval aj slovenský projekt The Dark, ktorý zakladali Ďuro Somolányi, Braňo Hanzlík a Robo Zaťko.

Klubová scéna u nás zažívala svoju renesanciu. The Dark ju živili na Slovensku aj výjazdmi do Čiech, kde vytvorili nesmrteľnú dvojku s kapelou Vanessa. Nezabudnuteľné koncerty a pre členov oboch zoskupení aj miestami nezapamätateľné pre ich množstvo. Mihotajúce spomienky pripomínajú skvelé nahrávky – napríklad oficiálna štúdiová platňa Clear. Slovenská EBM scéna bola malá, ale súdržná a zostali po nej veľké veci.

Tridsiate výročie The Dark si pripomenieme narodeninovou oslavou práve dnes v deň vyjdenia tohto čísla 30. novembra v bratislavskom Majestic Music Club.

Tridsaťročné účinkovanie na scéne chce slovenská industriálna legenda The Dark osláviť s ďalším priekopníkom hudobného žánru EBM belgickou kapelou Front 242, s ktorou vedno vystúpia v bratislavskom MMC 30. novembra.

V ten istý večer sa v Trnave v priestoroch nazvaných Malý Berlín uskutoční ďalší koncertný sviatok, na ktorom sa predstaví trio umelcov. Hviezdou večera je nepochybne britský klavirista a komponista James Heather, ale poslucháčov istotne zaujmú aj naši interpreti – speváčka a skladateľka Katarína Máliková a Lukáš Bulka, prezývaný Alapastel.

■ **LÁKAVÁ PREMIÉRA**

J. Heather má na Slovensku koncertnú premiéru a mnohí milovníci hudby, čo ho poznajú z nahrávok, sa tešia na jeho lyrické opusy, v ktorých akoby sa prepojili Beethoven s elektronickou muzikou. Dá sa predoslať, že ani naši dvaja umelci sa pri ňom nestratia. S istotou sa to dá povedať o skladateľke a speváčke dvadsaťdeväťročnej Katke Málikovej. Pochádza z Polomky a Horehronie dalo jasný punc jej hudobnej orientácii. Po dvoch albumoch Pastvopol a Pozdrav Slnku skladá, spieva a sprevádza sa na klavíri jasne inšpirovaná melodikou a snivosťou našich ľudových piesní. Má krásnu hlasovú polohu a smelo sa hlási k svojim koreňom.

Lukáš Bulko je hudobný skladateľ samouk. Narodil sa v roku 1986 v Trenčíne, žije v Bratislave, brázdi po svete. Prezývajú ho Alapastel a dalo by sa povedať, že doteraz viac zaujal v zahraničí ako doma. Ale to je aj otázka prieniku do rozhlasových a televíznych staníc. Trnavský koncert môže mať preňho aj tento význam.

Dve zaujímavé koncertné podujatia v jeden večer. Dalo by sa povedať, že „menšinovej" hudby. To však istotne neodradí hudobných labužníkov.

Ivan Szabó: Kladivom na kráľovnú – Osobnosti starého Prešporka, Perfekt, 2019

Skutky hodné pripomínania

KNIHA TÝŽDŇA

Kladivom na kráľovnú je piatou publikáciou Ivana Szabóa, ktorá vyšla v druhej polovici tohto desaťročia vo vydavateľstve Perfekt – navyše práve v roku, keď si pripomíname autorovu osemdesiatku (narodil sa 9. júla 1939 v Leopoldove). Po Prešporsko-bratislavských historkách, Prešporsko-bratislavských strašidlách, Príbehoch starej Bratislavy a Významných osobnostiach starého Prešporka v tejto čítame o ďalších významných ľuďoch.

Kniha má podtitul Osobnosti starého Prešporka, jej jadrom sú teda zaujímavé životopisné príbehy ľudí. Szabó v týchto zdrojoch nachádza charakteristické vlastnosti zaujímavých ľudí, epizódky z ich života komponuje do vlastného rozprávania a dotvára nimi plastické profily. Titulnou postavou knihy je samotná panovníčka Mária Terézia, ktorú stvárnil sochár Ján Fadrusz (1858 – 1903). V Bratislave sa narodil i sochár Alojz Riegele (1879 – 1940), jeho Dievča so srnkou (nazvaná i Diana) dotvoril a zakomponoval Robert Kühmayer (1883 – 1972) do fontány na Hviezdoslavovom námestí (na jeho okraji stojí ateliér chýrneho fotografa E. N. Koziča 1829 – 1874). Pri nich spomeňme moderného sochára a akademického pedagóga Juraja Meliša (1942 – 2016). Nepatrí, prirodzene, medzi starých Prešporčanov, no je autorom sochy Schöne Náciho (aj Napoleona na Hlavnom námestí). Bratislavu však charakterizujú mnohé osobnosti hodné vážnej pozornosti. Prostredníctvom Evanjelického lýcea Szabó pripomína skutky Ľudovíta Štúra, cez hromozvod na Dóme sv. Martina nás zavedie k domu F. F. Rómera (1815 – 1889), staviteľa so záujmami prírodovedca. Súčasné Občianske združenie Ferdinanda Martinenga (žil v rokoch 1821 – 1895) si dalo názov podľa aktívneho hasiča, šermiara, veslára a altruistu. Lekár Ján Ambro (1827 – 1890) povýšil pôrodníctvo na službu matkám a ich deťom. Na Kozej ulici sa narodil Filip Lenard, nositeľ Nobelovej ceny za fyziku…

Dušan MIKOLAJ

MEMORIÁL

Pod rovnomenným názvom si môžete pozrieť stálu expozíciu v Západoslovenskom múzeu v Trnave, ktorá mapuje život Štefana Cyrila PARRÁKA, priekopníka zberateľstva na Slovensku. Narodil sa 22. decembra 1887 v Trnave a zomrel pred päťdesiatimi rokmi, v roku 1969, v Bratislave.

Jeho život sa podobal na film plný zvratov a pádov. Profesiou bol pekár a cukrár. Zmenu v jeho živote spôsobil v roku 1910 darček od maďarskej priekupníčky,

Š. C. PARRÁK – Pocta kráľovi zberateľov

ktorá skupovala po Slovensku keramiku a vyvážala ju do Budapešti, kde ju vydávala za maďarské výrobky. To Parráka ako vlastenca zamrzelo a rozhodol sa sám keramiku zbierať. Prišla však prvá svetová vojna, a keď sa vrátil z bojov, bola jeho zbierka rozkradnutá. Pokračoval ďalej a svoju cukráreň zmenil na súkromné múzeum. Hospodárska kríza v tridsiatych rokoch a zadlžovanie v súvislosti so zberateľstvom ho však takmer pripravili o všetko, navyše ho opustila aj manželka. Aj keď šlo o záslužnú činnosť, úsilie uchovať národné výrobky na Slovensku, nenašiel pochopenie ani u úradov, ktoré žiadal o podporu. Dlhy mu priniesli okolo štyristo exekúcií. Stále však mal sen, že raz zbierku odovzdá štátu. Stalo sa tak v roku 1951. Peniaze za prvú časť mu prišli na účet tesne pred menou peňazí v roku 1953. Tak mal v ruke len zlomok toho, čo bola zbierka hodná, a nervovo sa zrútil. Až pri odovzdaní tretej časti mu štát straty aspoň čiastočne kompenzoval. Celkovo odovzdal štátu sedemtisícsedemsto zbierkových predmetov. Splnil sa mu sen, od vzniku Krajského múzea v Trnave v roku 1954 sa stal jeho zamestnancom a spravoval svoju zbierku. V roku 1962 ho náhle prepustili a život dožil zatrpknutý u dcéry v Bratislave.

Dnes sú časti jeho zbierky nielen v spomínanom múzeu, ale boli zaradené aj do Etnografického múzea v Martine, ktoré je súčasťou Slovenského národného múzea.

(ik)

HUMORESKA

Dlhé čakanie na víťazstvo pravdy a lásky

Vládne delegácie a Ludvík Zifčák položili vence k hrobu študenta Martina Šmída. Česť jeho pamiatke! V prejavoch prítomných politikov poslucháči ocenili hodnotenie revolúcie, ktorá utláčanému ľudu priniesla okrem iného slobodu prejavu a banány. Všetci prítomní politici mohli svoje pozitívne názory predniesť slobodne. Iné názory sú extrémistické a fašistické. Nové slobodné zemiaky sú zjari len o trochu drahšie ako banány. Máme sa teda dobre.

České a slovenské oslavy neboli koordinované s francúzskymi protestmi žltých viest, aj keď to tak vyzeralo. Francúzska polícia tvrdo potlačila demonštrácie. Vodné delá, obušky, slzný plyn. Streľba. Od začiatku protestov najmenej desať mŕtvych, počet vystrelených očí sa už prestal počítať. Ako na Václaváku za onoho času. Aspoň tak si novembrovú revolúciu predstavujú súčasní dvadsaťroční študenti.

Protivandalský zákon na francúzsky spôsob ešte nemáme. Veď Vandali boli germánsky kmeň a pustošili Rím v roku 455, a nie slovenské pôdohospodárstvo o tisícpäťstopäťdesiat rokov neskôr. Naša polícia nemusí prehľadávať autá a hľadať nebezpečné zbrane, medzi ktorými sú spomínané šraubováky a petangové gule. Petang u nás nie je až taký populárny. A slobodne si môžeme zakrývať tváre. Aby nebolo vidno, či sa červenáme, plačeme, alebo sa smejeme. Vo Francúzsku sa demonštrácie začali ako reakcia na zvýšenie cien palív a celkové zvyšovanie životných nákladov. A slobodu vycestovania. Nesporne to ocenili všetci, ktorí za prácou museli slobodne vycestovať do zahraničia. Slobodne môžeme konštatovať, lebo tak píšu slobodní novinári, že sme dosiahli životnú úroveň Rakúšanov z roka 1989. To by bolo vynikajúce, keby sa Rakúšania za tých tridsať rokov dov. Protestujúci nedosiahli nič. U nás sme v nežnej získali slobodu a ako bonus celkové zvyšovanie životných nákladov. A slobodu vycestovania. Nesporne to ocenili všetci, ktorí za prácou museli slobodne vycestovať do zahraničia. Slobodne môžeme konštatovať, lebo tak píšu slobodní novinári, že sme dosiahli životnú úroveň Rakúšanov z roka 1989. To by bolo vynikajúce, keby sa Rakúšania za tých tridsať rokov neposunuli dopredu. Ako na pretekoch chrtov. Zajac sa posúva dopredu a chudáci chrti len bežia za ním. Zlé jazyky tvrdili, že na štartovnej čiare sme boli na tom lepšie. Každá rodina mala kde bývať. Rakúski bezdomovci nám závideli. Už nemusia. Vďaka nežnej sme dosiahli zrušenie zákona o rozkrádaní majetku v socialistickom vlastníctve. Lebo socialistické vlastníctvo zaniklo. Ponechať zákon, len namiesto socialistické napísať vlastníctvo štátu, VUC alebo obce dáko nikomu nezišlo na um. Bohapusté rabovanie majetku štátu mohli beztrestne začať. Metódy sa zdokonaľovali. Od malej privatizácie, veľkej privatizácie cez holandské dražby až po priame predaje. Pozitívne je, že v obchodoch je dostatok lavórov a umývadiel. Pontský Pilát náš vzor. Protagonisti novembra si umyli ruky. Oni to mysleli dobre. Pravda a láska zvíťazí nad lžou a nenávisťou. Tak čakáme na víťazstvo. Už tridsať rokov. Medzitým pravda a láska vydláždili cestu pre príchod lži, nenávisti, amorálnosti, kradnutiu, zlodejom a supom. Aby mali proti komu bojovať a zvíťaziť. Na ostatné oslavy SNP vláda vyčlenila tri a pol milióna. Oslavy víťazstva pravdy a lásky položia náš rozpočet na lopatky. Ak tu niekto bude, aby oslavoval. Podľa prepočtov OSN do roka 2100 by nás malo byť pri súčasnej úrovni pôrodnosti pod štyri milióny s trendom ďalšieho poklesu.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

NA OKRAJ

Ty tiež?

Z právnickej latiny je známy výraz Tu quoque, čo v preklade znamená niečo ako Ty si robil to isté alebo Ty tiež. Narazil som na tento výraz pri čítaní o Norimberskom procese s nacistickými zločincami v súvislosti s americkým sudcom Jacksonom. Tento pán v talári robil všetko možné, aby sa nacistickí zločinci nemohli alebo nezačali obhajovať argumentáciou, že víťazné mocnosti tiež nezaobchádzali s porazenými Nemcami v rukavičkách, aby nevyšlo najavo, že vo vojne dochádzalo k mnohým prehreškom a násilnostiam nielen na zajatých nemeckých vojakoch, ale aj na civilnom obyvateľstve.

To však nie je cieľom tejto úvahy, no zdá sa mi, ako by tento výraz znova vyklíčil zo zabudnutia a niekto sa usiluje zabrániť tomu, aby ho bolo možné použiť na každého, kto sa dopustil nejakého zločinu. Najlepšie to vidno na príklade už legendárneho Kočnera. Vyťahovanie korešpondencie z jeho esemesiek by malo uškodiť najmä Ficovi a strane Smer. Nedá sa to poprieť, je to do očí bijúci fakt. Padajú hlavy vysokých hodnostárov v tejto strane, pod inými sa trasú stoličky, lebo sa iba prizerali na to, čo sa deje. Normálny človek sa však neprestáva čudovať tomu, ako je možné, že z vyšetrovacích spisov unikajú informácie, ktoré sa ešte ani len nedostali do ruky sudcov a mali by byť uložené trezoroch.

Všetci už vieme, kto bol Marian Kočner, a vieme i to, čo všetko dokázal a spáchal. Vieme však aj to, kde všade a s kým komunikoval, s kým sa stretával, kto všetko sa usiloval o to, aby o neho zavadil aspoň pohľadom. Bol vítaný všade tam, kde sa schádzala hospodárska a spoločenská elita tohto štátu. Dokonca aj takí protismerácki búrliváci, akými sú Matovič alebo Sulík, k nemu chodievali po radu. Darmo sa dnes z toho vyviňujú. O našej justícii už ani nehovorím. Viem si celkom živo predstaviť, že tak ako sa kedysi muži a ženy v tejto inštitúcii vítali pri príchode do práce pozdravom Česť práci, dnes by ho mohli pokojne nahradiť pozdravom – Ty tiež? Alebo Tu quoque, ktorému len latinári rozumejú. Všetci však dobre vedia, o čo ide.

Kočner je dnes téma dňa. V jednom médiu, myslím, že to bolo v Pluske, dokonca publikovali zábery z roka 1982, ako sa v Pionierskej lastovičke predvádzal ešte ako chlapček svojou kuchárskou zručnosťou. To mu aj ostalo v dospelom veku, navaril pre mnohých poriadny galimatiáš. Už je však tam, kam patrí, no z jeho uverejňovanej korešpondencie je stále cítiť, že sa vyberajú iba také hrozienka, ktoré by mali poškodzovať len jednu stranu. Možno o tom raz prehovorí samotný Kočner vo svojich pamätiach, tak ako to svojho času urobili iné zločinecké legendy – Kajínek alebo Černák.

Kočnera sú plné médiá. Už menej alebo vôbec sa nehovorí a nepíše o súčasných ekonomických dosahoch na plecia obyčajných ľudí, najmä nie dôchodcov, ktorých viac ako Threema zaujíma, o koľko zdražejú po Novom roku potraviny, lieky, elektrina, plyn, voda, ako to, ktoré biele goliere im zasa odkážu, tancuj tak, ako ti my budeme pískať.

Rudolf SLEZÁK
Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Juraja KAZAMEKA poznali kedysi nielen v Betliari a Gemeri, ale aj v šírom svete

Banícky krompáč včas vymenil za husle

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Na priečelí budovy Obecného úradu v Betliari je umiestnená tabuľa venovaná rodákovi husľovému virtuózovi Jurajovi KAZAMEKOVI. Súčasníci jeho meno nepoznajú, aj keď bol kedysi známy nielen v Európe, ale aj v Amerike.

Narodil sa 28. februára 1882 v Betliari. Keďže biedny Gemer nebol schopný uživiť ich rodinu, spolu s otcom, s matkou a so súrodencami emigrovali do Ameriky. Rodina žila v Pittsburghu, neskôr v Johnstowne v Pennsylvánii. Každý dolár bol pre obživu rodiny dobrý, preto desaťročný Juraj musel pomáhať otcovi v bani. Od detských čias ho zaujímala hudba, najmä hra na husliach. Po večeroch hrával na altovú trúbku v skupine Slovenská banda. Popri nej cvičil na husliach, hoci mu prekážali otlaky na rukách od roboty v bani. Učil sa u Alberta Tietzela, krajana Pekára a Johna Millera, ktorého dcéru si neskôr vzal za manželku. Na príhovor Jána Speváka, redaktora Slováka v Amerike, ho otec zapísal na Národné konzervatórium v New Yorku. Zaujímavé je, že na prvýkrát ho neprijali. Napokon na konzervatóriu študoval deväť rokov husle u Leopolda Lichtenberga. Okrem nich sa venoval aj teórii hudby u Maxa Spichera. Popritom sa musel starať o seba. Najskôr učil mladších i zaostávajúcich študentov konzervatória. Za skromné odmeny si kupoval poživeň, a tiež odbornú literatúru.

■ TURNÉ PO AMERIKE

O tom, ako sa mu v zámorí darilo, sa pri príležitosti návštevy Slovenska v auguste 1934 zdôveril regionálnemu týždenníku Šafárikov kraj: „Zostal som v New Yorku, kde som sa stal učiteľom hudby. Vraveli o mne, že som vedel rozoznať to dobré u mladých i starších žiakov, ba aj u tých najmenších. Malí žiaci boli uveličení, že som s nimi zaobchádzal ako s dospelými. So žiakmi som vždy nadväzoval úprimné priateľstvo. Zdôrazňoval som im, že na to, aby človek mohol byť hudobníkom, potrebuje čosi viac, ako len rozpoznať noty a dobre poťahovať sláčikom. Myslím si, že mi rozumeli.“

REPORTÁŽNY PROFIL

Popri pedagogickej činnosti hrával v slovenskej kolónii krajanom ľubozvučné piesne z domova. S takýmto repertoárom absolvoval turné po celej Amerike. V roku 1911 zložil hudbu pre cvičenie s valaškami, ktoré predviedli slovenskí Sokoli zo Spojených štátov amerických na Všesokolskom zlete v Prahe. No a o rok neskôr s tridsaťčlennou kapelou, ktorú tvorili členovia Národného slovenského spolku, prvýkrát vystúpil na prednáškovom turné slovenského lekára, národovca a politika Dr. Pavla Blahu. V rokoch 1910 až 1914 s orchestrom absolvoval koncerty nielen v USA, ale aj v Londýne, Paríži, Amsterdame, Berlíne i v Prahe.

■ ARMÁDNY KAPELNÍK

Americkí predstavitelia i naši krajania sa významne podieľali na vzniku Česko-Slovenska. Práve v americkom Clevelande sa zrodil prvý dokument o spoločnom postupe Čechov a Slovákov v boji za národné oslobodenie. Dohodu podpísali v októbri v roku 1915, teda v čase, keď v Európe zúrila prvá svetová vojna a v Rakúsko-Uhorsku sa rozhorieval boj o samostatnosť Slovákov, Čechov a iných národov. V roku 1917 Spojené štáty americké pomáhali znovu tým, že vstúpili do prvej svetovej vojny v Európe.

Juraj Kazamek dobrovoľne narukoval do americkej armády v Európe. Najskôr ako huslista a neskôr ako dirigent v stočlennom orchestri. Krst ohňom zažila kapela na francúzskom fronte pri Bar de Duc. Jej dirigenta čakalo povýšenie z vojaka na poručíka. Postupne jednotka prešla z Dijonu až do Paríža. Tam ju zastihlo prímerie, koniec vojny, radosť Francúzov i slávnosti vo všetkých mestách, ktorými prechádzali. Regiment napokon dostal rozkaz opustiť Francúzsko a presunúť sa do Nemecka strážiť Rýn. Počas pobytu v Európe sa Juraj Kazamek neustále hudobne zdokonaľoval. Pri dirigovaní, pričom svoje majstrovstvo cibril u slávneho francúzskeho dirigenta André Capleta i v hre na husliach. Zdokonalil sa v inštrumentácii i harmonizácii. Rozšíril svoj repertoár tak, že dokázal zahrať husľové koncerty od Corelliho po súčasných

Husľový virtuóz Juraj KAZAMEK

autorov. Výrazne k tomu prispela aj jeho vytrvalosť, keď denne cvičil osem až desať hodín. Aj keď sa americký regiment spolu so stočlenným orchestrom v októbri 1919 vrátil do Spojených štátov, Juraj Kazamek využil ponuku generála Allena vytvoriť kapelu podriadenú americkým vojenským silám v Nemecku. Osemdesiatčlenný orchester bol zložený z mladých muzikantov. Dirigent sa pritom dostal na rázcestie, keď musel voliť medzi návratom k rodine do USA a muzikou. Rozhodol sa pre hudbu a s novým orchestrom neskôr koncertoval v Paríži, Londýne a iných európskych mestách. Medzi inými v roku 1921 aj v Bratislave.

■ NÁVRATY DOMOV

Kazamek sa usadil v nemeckom Koblenzi nad Rýnom a v roku 1923 vystúpil z armády. Absolvoval umelecké turné po Francúzsku, Švajčiarsku a Nemecku, počas ktorého sa zdokonaľoval v husľovej hre u svojich bývalých profesorov A. Capleta, A. Stoesella a W. Kessa. Štúdium zavŕšil u českého profesora Otakara Ševčíka v Písku. Prvé samostatné koncerty Juraja Kuzameka na Slovensku boli v roku 1926. Koncom augusta vystúpil na tradičných matičných slávnostiach v Martine, kde okrem iných zahral aj vlastnú skladbu Americká pieseň otroka. O pár dní neskôr, 5. októbra, v užšom kruhu milovníkov hudby v Martine zahral Slovenskú suitu pre husle a klavír od nemeckého skladateľa Rudolfa Petersa. Počas troch októbrových dní bol hosťom prezidenta T. G. Masaryka v Topoľčiankach, ktorému venoval skladbu Spomienky na Topoľčianky, a v decembri sa predstavil poslucháčom v Bratislave, v Novom Meste nad Váhom a v Liptovskom Mikuláši.

■ VYZNANIE TRÁVNICIAM

Juraj Kazamek napísal autobiografiu Z uhľobaníka virtuóz na husliach. Napísal ju v angličtine a plánoval vydať aj vo francúzskom a nemeckom preklade. V archíve sa zachoval list, ktorý adresoval Dr. Jozefovi Škultétymu, predsedovi Matice slovenskej vo vtedajšom Turčianskom Svätom Martine, a bol z nemeckého Koblenzu odoslaný 17. decembra 1927. Z rozsiahleho listu vyberáme: „Minulého leta konečne som sa dal do práce a teraz práve dokončievam dosť objemnú knihu, je to autobiografia v anglickej reči, poneváč moja slovenčina je len taká samorodá, i tak by sa musela z väčšej časti prepracovať. Preto sa obraciam k Vám o radu a pomoc skrze slovenský preklad a vydanie, či by reku slovenská Matica to prijala a vydala v budúcom jubilejnom roku 10-ročného trvania Česko-Slovenskej republiky..“ List sa končí slovami: „Budem Vám veľmi povďačný, drahý Baťko náš, jestli mi budete na pomoci vydať toto dielo i v slovenčine, ktorú tak milujem a chcem, aby moji bratia vedeli, kto som a čo som.“

Žiaľ, preklad ani vydanie knihy na Slovensku sa neuskutočnili. Ktovie, aký bol vlastne osud originálu v angličtine, keďže ani amatérsky historik Ján Schlosár, ktorý v roku 1991 pre Obecný úrad v Betliari napísal brožúrku Z baníka virtuóz, pôvodnú autobiografiu nenašiel a ani nevie, kde sa nachádza.

Vzťah huslistu Juraja Kazameka k Slovensku azda najlepšie dokumentuje jeho vyjadrenie v rozhovore pre spomínaný regionálny Šafárikov kraj, kde na otázku: Ktorá je Vaša najmilšia skladba? odpovedá: „Hrám všetkých veľkých majstrov – Beethovena, Čajkovského, Smetanu, Dvořáka i ďalších. Keď ale potrebuje moja duša pohladenie, siahnem s husľami po najkrajších slovenských piesňach – trávniciach. Tými žijem a kochám sa v dňoch samoty.“

■ KONCERT V BETLIARI

Na Slovensku Juraj Kazamek koncertoval v roku 1929 v Bratislave. V roku 1932 sa mu splnil sen, ktorý sníval ešte ako mladý chlapec v americkom Johnstowne. Už citovanému regionálnemu Šafárikovmu kraju sa takto zdôveril : „Spomínam si, že v tom čase zavítal do mesta symfonický orchester a ja som si zo skromných úspor kúpil lístok na najvyššiu galériu, aby som počul husľový koncert Felixa Mendelssohna-Bartholdyho. Bol som taký dojatý krásnou hrou, že som sa cítil ako v nebi. Aj som si predsavzal, že sa túto takmer polhodinovú skladbu raz naučím. Trvalo však vyše tridsať rokov, kým som husľový koncert skladateľa zahral v Berlíne v máji 1932.“

Hral bez nôt, spamäti a splnila sa tak jeho túžba z detských rokov. O dva roky neskôr znovu koncertuje na Slovensku. V máji je opäť hosťom T. G. Masaryka v Topoľčiankach a 23. mája koncertuje v rádiu Luxemburg. Skladá dumku na melódie ľudových piesní Sadla muška na konárik, Beťár som a beťár budem a Slovenskú suitu. Nasledujú koncerty po Slovensku. Konkrétne 22. júla 1934 v bratislavskom rozhlase, 28. augusta v rodnej obci Betliar, 9. septembra v Slavošovciach a 16. septembra v Rožňave. Zvlášť sa tešil na koncert v rodnom Betliari. Okrem iného aj preto, že koncert sa uskutočnil na mieste, kde pôvodne stál rodný dom Kazamekovcov. Podnikateľ Alojz Šébl tam vystaval poschodový dom – penzión s reštauráciou. Skladateľ a husľový virtuóz sa obával, že sála – na mieste pôvodnej reštaurácie – je malá a on nemal nijaké skúsenosti s vystupovaním v takýchto obmedzených priestoroch. Husľový koncert Juraja Kazameka, usporiadaný 26. augusta 1934 miestnym odborom Matice slovenskej v Betliari, bol viac prívetom a zoznamovacím večierkom huslistu s krajanmi. V prvej časti koncertu bola na programe Sonáta e mol Nicola Paganiniho, Slovenská rapsódia Jozefa Karbulku a skladba pre husle a klavír Z domoviny Bedřicha Smetanu. Na klavíri hrala rožňavská klaviristka Šarlota Šikúrová. Po prestávke v druhej časti bola na programe Beethovenova Romanca F dur, Drdlova Rozpomienka a Kélerova Idylla – Sen púšte, ktoré na klavíri sprevádzala Lenka Márkušová. Po krátkej prestávke nasledoval Sarasate s Cigánskymi piesňami a Baziniho Roj škriatkov. Každú skladbu odmenila búrka potlesku divákov, ktorí sa dožadovali prídavku. Škoda, že huslista s touto eventualitou nerátal.

Svoj vzťah k rodnému Slovensku vyjadril umelec aj v už citovanom rozhovore pre Šafárikov kraj z 18. augusta 1934, kde na otázku redaktora Gejzu Takáča: „Čo je pravdy na tom, že sa chcete usadiť na Slovensku?“ odpovedal: „Mám už toho putovania dosť. Túžim po odpočinku. Vo svete je každý človek cudzí. Ako sa vraví, všade dobre, doma najlepšie. V rodnom kraji medzi známymi a krajanmi je človek ozaj doma, a preto sa so svojím rodiskom vždy ťažko lúčim. Keby sa našla taká možnosť, rád by som zostal vo vlasti.“

Ďalšie návštevy Juraja Kazameka na Slovensku sa už neuskutočnili. Hudobník žil ako koncertný majster a profesor hudby v nemeckom Koblenzi. Počas fašizmu bol prenasledovaný nacistami a z koncentračného tábora ho oslobodila americká armáda. Napriek svojim hudobným úspechom zostal skromným a k utrpeniu druhých vnímavým človekom. Svoj majetok rozdal chudobným. To, čo po ňom ostalo – medzi inými aj údajne stradivárky – zanechal tým, ktorí sa o neho v závere života postarali. Zomrel v roku 1956 v Koblenzi, kde je aj pochovaný.

O skone tohto husľového virtuóza sa úplnou náhodou dozvedel Ernest Kandera, huslista a upravovateľ ľudových piesní, ktorý si s ním istý čas písal. Ako uviedol v časopise Obzor Gemera, ročne si vymenili tri-štyri listy a niekoľko pohľadníc. Korešpondencia trvala do roka 1938, potom prišli vojnové roky a ich kontakt sa prerušil. V jeseni 1956 ktosi zo známych Ernesta Kanderu doniesol slovenské noviny veľkého formátu vydané v USA. Boli to azda prvé americké slovenské noviny, ktoré sa k nemu dostali. Dôkladne si ich prezrel a v časti Oznámenia o úmrtí sa dočítal, že americký Slovák, husľový virtuóz Juraj Kazamek zomrel 26. júla 1956 v Koblenzi.

Na priečelí Obecného úradu v Betliari je umiestnená pamätná tabuľa venovaná tomuto významnému rodákovi a pri príležitosti sto tridsiateho piateho výročia jeho narodenia obec a Slovenské národné múzeum v Betliari v apríli 2017 zorganizovali stretnutie s rodákmi, ktorého súčasťou boli aj odborné prednášky o živote a diele Juraja Kazameka a koncert v priestoroch kaštieľa.

Matúšovi DULOVI odhalili matičiari bustu na Dulovom námestí v Bratislave

Z úcty a vďaky národovcovi a politikovi

Veronika MATUŠKOVÁ, hovorkyňa Matice slovenskej

Významný slovenský politik a národovec, predseda Slovenskej národnej rady a Matice slovenskej počas búrlivého obdobia vzniku prvej Československej republiky Matúš DULA má od 30. októbra 2019 pamätnú tabuľu na Dulovom námestí v Bratislave. Slávnostne ju odhalil predseda MS Marián Gešper, starosta obce Blatnica Karol Čičmanec, zástupca starostu mestskej časti Ružinov Michal Gašaj a zástupca hotela Apollo Eugen Pastierik.

Na odhalení pamätnej tabule matičiarovi a právnikovi M. DULOVI na Dulovom námestí v Bratislave sa zúčastnili predseda Matice, starosta obce Blatnica a vicestarosta Ružinova.

„Matúša Dulu chceme touto pamätnou tabuľou viac dostať do povedomia nášho národa, keďže stál pri rozhodujúcich udalostiach rokov 1918 a 1919. Pred stojeden rokmi zvolal deklaračné zhromaždenie, na ktorom sa prijala Deklarácia slovenského národa. V tomto roku uplynulo aj sté výročie jeho zvolenia za predsedu Matice slovenskej a zároveň zrušenia Slovenskej národnej rady, ktorej bol predsedom. Rok 1919 bol tiež rokom začatia nevídaného rozmachu národnej, vedeckej a kultúrnej práce," uviedol predseda MS Marián Gešper. Matica slovenská už pri príležitosti stého výročia prijatia Deklarácie slovenského národa odhalila bustu Matúša Dulu pred svojím sídlom v Martine. Novú pamätnú tabuľu na Dulovom námestí, ktoré je kultúrno-spoločenským priestorom Ružinova, ocenil prítomný zástupca starostu Ružinova M. Gašaj.

Pamätná tabuľa v Bratislave je ďalšou poctou málo docenenej osobnosti slovenských dejín, ktorý pochádza z obce Blatnica v okrese Martin. „Chceme nadviazať na toto podujatie a budúci rok odhaliť pamätnú tabuľu na rodnom dome Matúša Dulu v Blatnici. Zároveň máme plán vybudovať nové múzeum olejkárov a šafraníkov Turca. Pevne verím, že sa nám to podarí," vyjadril sa starosta Blatnice K. Čičmanec.

Významný slovenský politik, národovec a osobnosť spoločenského života Matúš DULA má od konca októbra pamätnú tabuľu aj v hlavnom meste SR.

Starosta Jaroslav MOROZ si na plecia naložil aj matičnú agendu

Do matičnej rodiny pribudla Ruská Poruba

Text a foto: (jg)

V nadväznosti na matičné podujatie, ktoré organizovalo OP MS Vranov nad Topľou, OP MS Stropkov a MO MS Klenová, v obciach Ruská Poruba a Závada sa natoľko matičná činnosť zapísala do pamäti občanov, že pocítili potrebu prispieť k matičnej činnosti, a tým uchovávať históriu našich predkov. Naša matičná rodina sa tak 3. novembra rozrástla o sedemnásť nových členov v obci Ruská Poruba, v malebnej dedinke v Humenskom okrese, keď sa konalo ustanovujúce valné zhromaždenie MO MS.

Starosta obce Jaroslav Moroz úprimne privítal všetkých prítomných a poprial zdarný priebeh ich rokovaniu. Člen Výboru MS Miroslav Gešper koordinoval priebeh zakladajúceho valného zhromaždenia. Jednohlasnú podporu členov dostal Jaroslav Moroz, ktorého zvolili za predsedu MO MS. Tak ako je to v súlade s podmienkami pri založení nového miestneho odboru i tu nesmela chýbať informovanosť o podstatných záležitostiach jeho fungovania. Člen Výboru MS informoval o činnosti MS, o možnostiach finančnej podpory od MS pri príprave a realizácii podujatí regionálnej kultúry či hlavných aktivít. Medzi priority MO MS bude patriť obnova pamätníkov a udržiavanie pamätnej tabule v obci, informovanie občanov obce o založení MO MS na stránke obce a jeho aktivitách, rozvoj kultúry, osvety, záujmovej a športovej činnosti, organizovanie podujatí pri príležitosti výročia SNP, oživenie a spopularizovanie hodnoty tradičnej ľudovej kultúry aj organizovaním folklórneho festivalu v obci. Takmer všetci z členov sú aj členmi folklórneho súboru Porubianka, ktorý je známy najmä svojím regionálnym hudobným repertoárom, dynamickosťou či vlastnou tvorbou textov s hudobným sprievodom na akordeóne mladého Juraja Andrejčáka zo susednej obce Vyšná Sitnica. Na valnom zhromaždení sa zúčastnil aj riaditeľ D MS v Snine Jozef Makariv, ktorý dohliadal nad celým priebehom ustanovujúceho rokovania.

Obec Ruská Poruba je príznačná svojou srdečnosťou, pohostinnosťou, vitálnosťou, o čom nás presvedčila aj osemdesiatosemročná pani Mária Ščerbová, ktorá s nadšením prejavila silnú náklonnosť k Matici slovenskej. Po ukončení pracovnej časti novozvolený predseda MO MS Ruská Poruba a tajomníčka odboru Emília Andrejcová pripravili malé pohostenie, pri ktorom sa v príjemnej atmosfére rozprúdili rozhovory či už na matičné témy, o živote v obci, o kultúre a tradíciách na zmiešanom území na Slovensku.

Zakladajúce rokovanie nového matičného odboru v Ruskej Porube zhromaždilo pri jednom stole takmer všetkých jeho členov, vedenie obce aj matičných funkcionárov OP MS z Vranova nad Topľou a Stropkova.

MATIČNÉ DEPEŠE

Sto líp Matici

Spišskonovoveský MO MS, nositeľ Ceny primátora mesta, sa obracia na miestne odbory MS a ich členov s výzvou STO LÍP PRE MATICU SLOVENSKÚ, aby pri stom výročí oživotvorenia Matice slovenskej, keď si mnohé matičné odbory budú postupne pripomínať aj svoje storočnice, „zasadili symbol Slovanov – lipu – v každej dedine a meste, kde sa nepodarilo Maticu slovenskú umlčať a hlásila sa k svojmu poslaniu".

Známka pre divadlo

Divadlo Andreja Bagara (DAB) v Nitre má ako jedno z mála slovenských divadiel vlastnú poštovú známku. Venoval im ju Klub filatelistov KF 52-51, pôsobiaci pri Dome Matice slovenskej v Nitre, pri príležitosti sedemdesiateho výročia vzniku.

Jubilantka Živena

V martinskom Dome Živeny sa v minulých dňoch uskutočnilo podujatie pod názvom 150 rokov Živeny Od koreňov ku kvetom. Jeho účastníčky – predsedníčky MO Živeny z celého Slovenska, najskôr na Národnom cintoríne zasadili lipu Živeny a potom pokračovali účasťou na zasadnutí predsedníctva organizácie, na ktorom riešili témy programu Živeny na jej ďalšie dlhodobé smerovanie.

Deväť profilov

Herci Dušan Jamrich, Štefan Bučko, Jozef Šimonovič a Juraj Sarvaš sa nedávno predstavili na sto šesťdesiatom siedmom poetickom večeri v Poetickom štúdiu na bratislavských Kramároch, ktoré v tunajšom Dome kultúry roky obetavo pripravuje Juraj Sarvaš. Výnimočný bol tým, že Zuzana Laurinčíková, absolventka Akadémie umení v Banskej Bystrici, jeho návštevníkom predstavila svoju knihu Majstri umeleckého prednesu, do ktorej napísala deväť profilov známych slovenských recitátorov: L. Chudíka, M. Kráľovičovej, E. Kristinovej, I. Rapaičovej, J. Sarvaša, D. Jamricha a Š. Bučka.

Obetiam vojny

V Želiezovciach na cintoríne v mestskej časti Mikula sa 11. novembra uskutočnila spomienka na obete prvej svetovej vojny. Zorganizovala ju tamojšia ZO SZPB pod záštitou primátora mesta Ondreja Juhásza v spolupráci s občianskymi združeniami Mikulčan a Policajt vo výslužbe, MO MS, ZŠ.

Benefičný koncert

Občianske združenie Kresťan Brezno, mesto Brezno, Rímskokatolícky farský úrad Brezno a MO MS pozývajú v nedeľu 8. decembra o 14. hodine do rímskokatolíckeho Kostola Nanebovzatia Panny Márie v Brezne na dvadsiaty prvý benefičný koncert pod názvom Jazyk ľudský Boha chváľ. V programe vystúpia Zulzifar Zázrivá, Michal Červienka, Otokar Klein, Dievčenský spevácky zbor SOŠP Turčianske Teplice, Spevokoly OZ Kresťan Brezno so sprievodom Natálie Serdjukovej. Výťažok z koncertu organizátori venujú štvorročnej Martinke.

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Som aktívnou funkcionárkou Matice slovenskej už dvadsaťsedem rokov, mnohokrát som vystúpila na jej snemoch, no v tomto zložitom období pre môj zdravotný stav sa mi to nepodarilo. Veľmi som sa chcela prihovoriť delegátom snemu v Liptovskom Mikuláši, či sú presvedčení, že robíme dosť a dobre na národnom poli.

Potreba jednoty národného cítenia

Oslavujeme významné osobnosti našich dejín, obdivujeme ich zásluhy. Nádherným počinom bolo odhalenie pamätníka vzájomnosti vo Zvolene, ktorý má pripomínať jednotu národných síl v čase Hlinku a Rázusa. Veď len zjednotením národných síl podarilo sa im vybojovať autonómiu Slovenska. Za túto veľkú prezieravosť potreby zjednotenia národných síl obaja naši velikáni si zožali mnoho neporozumenia aj od vlastných príslušníkov. Rázus píše v jednej zo svojich posledných básní pred smrťou:„Za života nám ubližujú a po smrti sochy stavajú ...“

Určite by to bolo tak i v dnešných dňoch, veď mnoho je krátkozrakých, ktorí nevidia potrebu jednoty ľudí národného cítenia. Nemôžeme dopustiť, aby náš národ viedli ľudia znevažujúci našu kultúru, naše národné symboly, propagátori drog. Politické strany financované zo zahraničia, ktoré za judášsky groš budú poplatné zahraničným záujmom, a nie záujmom nášho národa.

Potešil ma článok predsedu KOREŇOV pána Hornáčka: „Ak nám vládnu béčka, zodpovedajú za to áčka.“ S dôverou sa pozeráme na Vás, inteligencia naša, vystúpte na verejnosť hlasnejšie, aby aj ten najprostejší Slovák pochopil pravdu.“

Tak ako v dnešných dňoch nestačí oslavovať našich národovcov a klásť im každoročne na ich hroby kytice a vence, no nepochopiť ich odkaz potreby jednoty nestačia ani výborné Slovenské národné noviny. Domy MS by mali organizovať aspoň v okresných mestách odborné besedy s historikmi tak k minulosti, ako i k súčasným pomerom. My nemáme právo nikomu povedať, koho má voliť, ako ani pozývať na besedy predstaviteľov politických strán, no zaisťovať správnu informovanosť prostredníctvom vzdelaných ľudí nielen pre matičiarov, ale i pre verejnosť vôbec, odpovedať na otázky verejnosti sme v dnešných neprehľadných pomeroch povinní.

Mária MACUĽOVÁ, Brezno

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

tasr

Miestny odbor MS v Košiciach oslávil sté výročie vzniku

Košickí matičiari boli na východe štátu ako prví

Text a foto: Daniela HREHOVÁ a Michal MATEČKA

Košickí matičiari oslávili 10. novembra 2019 na Teologickej fakulte Katolíckej univerzity vo východoslovenskej metropole storočnicu založenia Miestneho odboru MS v Košiciach. Na východnom Slovensku išlo o prvý miestny odbor Matice slovenskej a v celonárodnom meradle bol štvrtým po odboroch v Martine, Liptovskom Mikuláši a Ružomberku.

Slávnostné auditórium k storočnici košického Miestneho odboru Matice slovenskej a matiční funkcionári v uliciach východoslovenskej metropoly, ktorí si aj takto pripomenuli významné jubileum.

Dôležitú storočnicu celoslovenského, ale aj regionálneho dejinného a kultúrneho významu si pripomenuli predstavitelia Matice slovenskej i vzácni hostia. Nechýbal predseda MS Marián Gešper, riaditeľ Domu MS v Košiciach Michal Matečka, predseda dozorného výboru MS Štefan Martinkovič, ako aj ďalší riaditelia domov MS z miest východného Slovenska, predsedovia miestnych odborov MS, ich členovia a sympatizanti. Na podujatie prišli aj predstavitelia Magistrátu mesta Košice, Košického samosprávneho kraja, starostovia mestských častí Košíc, zástupcovia rímskokatolíckej, gréckokatolíckej a evanjelickej cirkvi a akademickej obce v Košiciach i Ústredia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

Oslavy stého výročia vzniku miestneho odboru boli v znamení Roka storočnice oživotvorenia Matice slovenskej a predchádzali im kultúrno-spoločenské podujatia, a to najmä októbrové pietne kladenie vencov na hroby významných košických matičiarov na košickom cintoríne Rozália (Rumann, Fedor) a na verejnom košickom cintoríne (Prídavok, Mutňanskí a i.). Nasledovali novembrové ďakovné bohoslužbyv evanjelickom, gréckokatolíckom a rímskokatolíckom chráme.

Matičiari vyšli počas slávnosti do staromestských ulíc Košíc. Matičný sprievod Za národ a svornosť sa symbolicky začal pri buste Štefana Moysesa, kde predniesol prejav predseda MS Marián Gešper. Zdôraznil, že „storočnica miestneho odboru úzko súvisí so storočnicou obrody slovenskej národnej kultúry, oživotvorením Matice slovenskej v Martine a oslobodzovaním Slovenska od maďarskej správy i nadvlády v roku 1919“. Vyzdvihol, že miestny odbor bol prvý na východnom Slovensku. Sprievod na čele s matičnými divadelníkmi v historických kostýmoch z roka 1919 pokračoval po Hlavnej ulici smerom k pamätníku Jonáša Záborského a Ľudovíta Štúra a napokon k buste Jozefa Miloslava Hurbana na Starej radnici.

FOTORIPORT

Sté výročie si matičiari uctili aj v rámci slávnostného valného zhromaždenia, ktoré bolo zároveň oslavou pätnásteho výročia vzniku FSS Matičiarky. História vzniku košického miestneho odboru priblížili riaditeľ D MS M. Matečka a predseda DV Š. Martinkovič. Dramatické udalosti z roka 1919 pripomenula divadelná scénka Strastiplná cesta k národnej slobode v podaní známych matičných ochotníkov.

Predseda MS Marián Gešper pri tejto príležitosti odovzdal Zlatú cenu Matice slovenskej predsedovi odboru Michalovi Matečkovi, ktorý vyjadril presvedčenie, že členovia MO MS v Košiciach budú aj naďalej šíriť dobré meno Matice slovenskej.

Oslavy storočnice vzniku MO MS v Košiciach doplnil kultúrny program s orchestrom Východňare, folklórnymi skupinami v podaní mužsko-ženskej speváckej skupiny Čergov z Košickej Novej Vsi, mužskej skupiny so sólistkou Poľana, seniorov Nádej a Košických matičiarok. Záver osláv patril tradične matičnej hymne Kto za pravdu horí.

VÁŽENÍ ČITATELIA!

Darujte svojim blízkym ako vianočný darček **PREDPLATNÉ SLOVENSKÝCH NÁRODNÝCH NOVÍN.**

Ponúkame vám možnosť získať predplatné SNN na rok 2020 pre svojich blízkych formou darčekovej poukážky. Predplatné môžete objednať telefonicky, emailom alebo cez web formulár. Pri objednávke uvediete svoju adresu, na ktorú vám doručíme platobný výmer, ako aj adresu obdarovaného, na ktorú budeme zasielať výtlačky SNN v roku 2020.

Po úhrade dostanete darčekovú poukážku vrátane aktuálneho čísla novín ZDARMA.

Ponuka platí do 31. 1. 2019.

Ročné predplatné: 28,- €
Polročné predplatné: 14,- €

TELEFÓN: + 421 43/38 12 838, +421 918 904 925
MAIL: snnredakcia@matica.sk
WEB: www.snn.sk, https://snn.sk/redakcia/predplatne-2

Náhľad na darčekovú poukážku

PRIPOMÍNAME SI

30. novembra

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi (1944) pri akcii proti partizánom našla nemecká jednotka v lesoch nad dedinou Prašice bunker s dvadsiatimi dvoma židovskými občanmi, ktorých tam ukryli ich spoluobčania; všetkých vrátane detí zastrelili

– tridsať rokov, čo po novembrových udalostiach 1989 abdikoval Viliam Šalgovič a na post predsedu SNR nastúpil Rudolf Schuster (V. Šalgovič sa o pár dní obesil)

– sedemdesiat rokov má herec a podnikateľ Andy Hric

– futbalista Vladimír Weiss ml. oslavuje tridsiatku

– slovenský hokejový útočník Marko Daňo má dvadsaťpäť

1. decembra

– šesťdesiat rokov od smrti veľkého slovenského matematika a pedagóga prof. Juraja Hronca (1881 – 1959)

2. decembra

– sto rokov, čo sa v Turzovke narodil spisovateľ Rudolf Jašík (1919 – 1960), autor románov Na brehu priezračnej rieky, Námestie svätej Alžbety a Mŕtvi nespievajú

– bývalý náš hokejový reprezentant Dárius Rusnák má šesťdesiat

3. decembra

–pred päťdesiatimi piatimi rokmi (1964) sa podpísala zmluva medzi ZSSR a našou republikou o výstavbe plynovodu cez územie Slovenska od obce Ruská po Vysokú pri Morave a ďalej do západnej Európy, tzv. Plynovod družby

– herečka a moderátorka Veronika Paulovičová oslávi okrúhle narodeniny

5. decembra

– minister vnútra Slovenskej socialistickej republiky rozhodol v roku 1989 o zrušení drôtených prekážok na našich hraniciach s Rakúskom; 30. výročie

– pred sto pätnástimi rokmi sa narodil Mikuláš Ferjenčík (1904 – 1988), politik a generál, počas SNP spolupracovník Jána Goliana a poverenik obrany, po vojne štátny tajomník ministerstva obrany; ako protikomunisticky orientovaný veliteľ po februári 1948 emigroval do USA

– sto rokov čo sa narodil básnik a prekladateľ z taliančiny, zo srbčiny a slovinčiny Víťazoslav Hečko (1919 – 1972), brat spisovateľa Františka a prekladateľa i významného teoretika umeleckého prekladu Blahoslava

– futbalista Ondrej Duda má dvadsaťpäť rokov

6. decembra

– pred dvesto štyridsiatimi piatimi rokmi (1774) Mária Terézia zaviedla v celom Rakúsko-Uhorsku, teda aj u nás, povinnú školskú dochádzku, na systéme pracoval jej slovenský poradca Adam František Kollár z Terchovej (1718 – 1783); na dedinách školy spravidla vznikali pri farnostiach, v mestách ich zakladali mestské rady, povinná školská dochádzka bola päťročná, hoci na vidieku boli obyčajne len dve alebo tri triedy, nižšie ročníky sa učili spolu; na Slovensku povinné školy pre odpor miestnej maďarónskej šľachty vznikali veľmi pomaly

– okrúhle výročie má spisovateľka Eva Siegelová, autorka obľúbených kníh o osudoch žien, povestí, humoresiek

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje Slovenská pošta, a. s., Mediaprint Kapa a redakcia.. Redakčná rada: Marián Gešper, Marek Hanuska, Jaroslav Chovanec, Štefan Martinkovič, Veronika Matušková, Ján Čomaj, Ján Jankovič, Viliam Komora, Ján Seman, Peter Štrelinger. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače,Uzbecká 4, P. O. BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.